

Samen gebundeld

Impressies van een integrale aanpak van ondermijning

Samen gebundeld

Impressies van een integrale aanpak van ondermijning

Colofon

Samen gebundeld

Impressies van een integrale aanpak van ondermijning

Uitgave

LIEC

Den Haag, eerste druk, oktober 2015, oplage 3000 ex.

Tekst

Henriette van Wermeskerken

www.hvws.nl

Eindredactie

RIEC/LIEC

Ontwerp en druk

Xerox/OBT, Den Haag

Contact

www.riec.nl

info@liec.nl

© LIEC

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, elektronisch, fotokopie of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Verantwoording

Alle verhalen in dit boek zijn gebaseerd op concrete dossiers. Om de anonimiteit van de betrokkenen te waarborgen, zijn de gebruikte namen fictief. Vanwege herleidbaarheid naar concrete casussen zijn enkele details weggelaten of veranderd.

Inhoud

Voorwoord	5
Goed kijken	9
Vijandige overname	17
Duidelijk statement	23
Gemeente koopt club	29
Spookburgers	35
Thailand	43
Schilderachtige haven	49
Verloedering	55
Volksbuurt	61
Familie	67
Onverklaarbare luxe	73

Voorwoord

*Een riant vrijstaand huis in een
dorp. Het heeft kogelvrij glas,
een gepantserde voordeur en
bewegingssensoren op de oprit.
Ook camerabewaking ontbreekt
niet. Twee luxe auto's voor de deur.
Er komt veel bezoek, ook 's avonds
laat of 's nachts. Dat valt op in de
buurt. De bewoners, man, vrouw
en zoon, hebben een levensstijl als
God in Frankrijk. Ze dragen dure
merkkleding. Waar zouden ze dat
allemaal van doen? Ze lijken niet te
werken. Waarom hebben ze zoveel
beveiliging nodig? Buurtgenoten
vinden het vreemd. Het patsverige
gedrag stuit hen tegen de borst...*

Georganiseerde criminaliteit is een sluipend gif dat langzaam maar zeker leidt tot het afsterven van de wortels van de democratische rechtsstaat en gaat ten koste van economische sectoren. Deze aantasting wordt ook wel het ondermijnende effect van georganiseerde criminaliteit genoemd. De aard en omvang van georganiseerde criminaliteit, de vaak nauwe verwevenheid met legale sectoren in de maatschappij en de beperkingen waar de verschillende overheidsinstanties tegenaan lopen als zij hier monodisciplinair tegen willen optreden, maken dat deze criminaliteitsvorm het beste met een integrale overheidsaanpak te lijf kan worden gegaan. In zo'n aanpak slaan alle overheidspartijen de handen ineen en zetten zij vanuit een gemeenschappelijke informatiepositie al hun middelen in om ondermijning te bestrijden en te voorkomen.

In Nederland krijgt de integrale aanpak van georganiseerde criminaliteit gestalte in de samenwerkingsverbanden van de Regionale Informatie en Expertise Centra (RIEC's) en het Landelijk Informatie en Expertise Centrum (LIEC). De RIEC's stimuleren en ondersteunen de samenwerking tussen verschillende convenantpartners: circa 390 gemeenten, 12 provincies, Openbaar Ministerie (OM), Nationale Politie (politie), Belastingdienst, Toeslagen, Douane, Fiscale inlichtingen en opsporingsdienst (FIOD), Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (Inspectie SZW), Koninklijke Marechaussee (KMar) en Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND). Zij dragen er aan bij dat de partners met elkaar een efficiënte, effectieve en samenhangende strategie tegen georganiseerde en ondermijnende criminaliteit ontwikkelen. Het LIEC ondersteunt het werk van de RIEC's door beleidsadvisering, het leveren van een ICT-infrastructuur en het samenbrengen van informatie en expertise. Ook ondersteunt het LIEC landelijke trajecten, zoals de aanpak van Outlaw Motorcycle Gangs (OMG's) en hennep. Gezamenlijk bieden de RIEC's en het LIEC ondersteuning onder meer door bij het lokaal bestuur de bewustwording van georganiseerde criminaliteit en de bestuurlijke aanpak te vergroten, bij partners een integrale aanpak te stimuleren en hen in staat te stellen informatie te delen door gebruik te maken van het convenant, een landelijk dekkend netwerk van RIEC's en samenwerkende partners en bijvoorbeeld Bestuurlijke Criminaliteitsbeeldanalyses (B-CBA's).

In het voorliggende boek is een aantal verhalen opgenomen over georganiseerde criminaliteit uit de praktijk van de samenwerkende partners in RIEC/LIEC-verband. Er zijn meerdere redenen om deze verhalen te bundelen.

Hoewel de afgelopen jaren diverse (onderzoeks)journalisten hier verschillende goede publicaties over hebben geschreven, kan geconstateerd worden dat georganiseerde criminaliteit en haar ondermijnende werking vaak een onzichtbaar karakter hebben. Voor de gemiddelde Nederlander betreft het criminele handelingen die niet altijd te zien zijn. Hij of zij wordt er zelden direct door getroffen, zoals bij witwassen, of is zich vanwege beperkt zicht niet bewust van de ondermijnende effecten, denk aan hennepsteelt. Daarnaast kunnen betrokken overheidspartijen, om begrijpelijke redenen, weinig over het opsporen en vervolgen van deze criminaliteitsvorm delen. Pas als opgetreden wordt of wanneer onderzoeksresultaten voor de rechter komen, komen misstanden aan het licht. Meestal geeft dit geen compleet beeld, omdat de inzet van fiscale en bestuursrechtelijke maatregelen in een strafzaak veelal onzichtbaar blijven. Dat complete beeld komt wel naar voren in bijvoorbeeld jaarverslagen, maar deze zijn vaak cijfermatig van aard. Met dit boek beogen de RIEC's en het LIEC de lezer aan de hand van sprekende voorbeelden inzicht te geven in de wereld van de ondermijning.

Dikwijls ontstaat rondom georganiseerde criminaliteit het beeld van valse romantiek. Ook komt deze criminaliteitsvorm als spannend naar voren. Hoofdrolspelers uit de onderwereld lijken in de media soms een heldenpositie in te nemen of in de schoot geworpen te krijgen. Voor een ieder die betrokken is bij de bestrijding van ondermijning is dit een doorn in het oog. Bij uitstek achter deze criminaliteitsvorm gaat namelijk veel menselijk leed verscholen, zoals uitbuiting, geweld, oplichting en liquidaties. Het is goed dat ook deze kant steviger in beeld komt dan tot nu toe gebeurt.

De derde reden bestaat uit de noodzaak het belang van een integrale aanpak van georganiseerde criminaliteit te onderstrepen. De verhalen in dit boek maken duidelijk dat een effectieve aanpak zonder een overheidsbrede benadering, zowel regionaal als landelijk en met een combinatie van strafrechtelijke, fiscale en bestuursrechtelijke instrumenten, eigenlijk onmogelijk is. Het is zaak dat de overheid zich in den brede organiseert tegen georganiseerde criminaliteit!

Tenslotte beogen de RIEC's en het LIEC met dit boek voorbeelden te geven die partners, in het bijzonder bestuurlijke partners, inzicht geven in het sluimerende effect van ondermijning en het belang er stevig tegen op te treden. Ook wanneer de eigen doelstellingen wellicht wat ver af lijken te liggen van de bestrijding van ondermijning, kan en moet een belangrijke rol worden gespeeld. Samen sterk!

Mede namens de hoofden RIEC wens ik u veel leesplezier toe.

Mr. drs. K.C. Schuurman
Hoofd LIEC

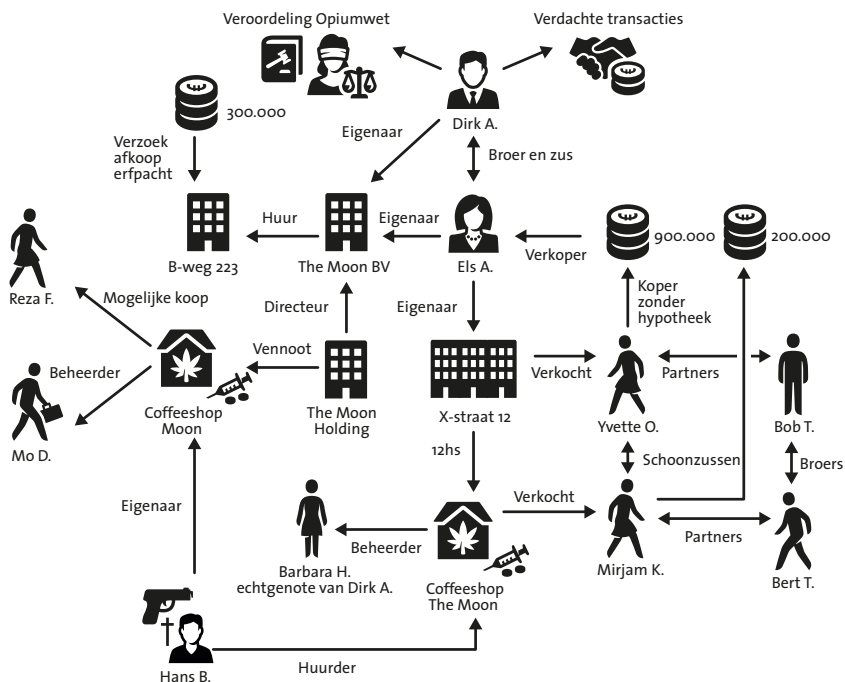
Goed kijken

Wie niet goed kijkt, ziet het niet. Dit lijkt een open deur. Toch is dat het niet. Na het parlementaire onderzoek door de Commissie Van Traa, midden jaren negentig, wil de overheid weten in hoeverre de onderwereld verweven is met de bovenwereld. Vanuit die parlementaire enquête ontstaat langzamerhand een nieuwe aanvullende aanpak van criminaliteit; het bestuur neemt haar verantwoordelijkheid steeds meer en zet bestuurlijke bevoegdheden in. Georganiseerde en ondermijnende criminaliteit vraagt om een gecoördineerde aanpak. De eerste RIEC's worden opgericht in 2009. Maar het gedachtegoed groeit al ruim tien jaar daarvoor. Een betrokkene van het eerste uur vertelt over een casus. Het begint kort na de eeuwwisseling.

“De gemeente en de politie wilden weten hoe het zat met de verwevenheid van de onderwereld met de bovenwereld, onder andere op een bedrijventerrein aan de rand van de stad. De gemeente richtte een nieuw team op, waarvan ik projectleider werd. Het bestuur was hier actief bij betrokken en maakte, nadat wij een criminaliteitsbeeld hadden gemaakt, een meerjarenplan voor een bestuurlijke aanpak. Dat was in 2003. Nieuw in die aanpak was, zoals wij dat noemden, bestuurlijk rechercheren. In die tijd waren gemeentelijke diensten niet gewend om breder te kijken dan hun eigen specifieke taak. Dat gold ook voor de politie en voor andere overheidsdiensten. Met andere woorden: niemand keek verder dan zijn neus lang was. Dat wilde het nieuwe team doorbreken. Wij organiseerden trainingen en workshops om met andere ogen naar het eigen werkgebied te kijken. Zie je opvallende dingen? Zaken die mogelijk met criminaliteit te maken hebben? Bijvoorbeeld veel wisselingen in het eigendom van een pand, een snelle opvolging van bedrijfjes, panden waarvan de ramen met kranten zijn afgeplakt

hoewel er officieel een bedrijf is gevestigd. Je gaat naar het kadaster, naar de Kamer van Koophandel, je kijkt naar de historie van een pand en van een bedrijf. Dan heb je kans dat je allerlei interessante dingen vindt. Wie goed kijkt, ziet van alles. Zo zag een gemeenteburgemeester die in de haven controleerde een touw aan een schip hangen, het water in. Voorheen zou hij daar geen aandacht aan schenken, maar nu hij met andere ogen keek werd dat anders. Hij vond het er vreemd uitzien en belde de politie. Die haalde het touw naar boven; er bleek een kist met een kilo of tien cocaïne aan te hangen. Bij verder zoeken werd een verborgen luik ontdekt in de buitenwand van het schip, onder de waterspiegel. Om het luik te bereiken gebruikten de criminelen futuristische onderwaterscooters, werd later duidelijk. Achter dat luik lag vijfhonderd kilo cocaïne opgeslagen. Zoiets komt dan boven water, letterlijk in dit geval, puur door even met andere, scherpere ogen te kijken.

De zaak waar het hier over gaat begon ook met een kleinigheid. Het had misschien allemaal niets te betekenen, maar er gebeurden net te veel rare dingen. Toevallig, wie weet? Maar wij waren nu alert op van alles. We keken net wat verder, informeerden wat meer en zochten dingen uit die we anders misschien zouden laten liggen. Zo hebben we allerlei verbanden bloot kunnen leggen en zaken kunnen aanpakken. Het begon met ene Dirk A., eigenaar van The Moon, een handel in benodigdheden voor het gebruik van hasj. Pijpjes, vloeitjes, dat soort dingen. Daar is op zichzelf niets mis mee; zo'n handel in benodigdheden was in die tijd legaal. Dirk A. huurde via The Moon, een BV, een pand waarop erfpacht rustte. Via een ingewikkelde constructie was Dirk A. zelf eigenaar van dat pand. Op een gegeven moment wilde Dirk A. de erfpacht van € 300.000 afkopen. Met de gedachte in het achterhoofd dat goed kijken soms onverwachte informatie oplevert, dook de gemeente er dieper in. Wat bleek? Een paar jaar eerder had Dirk A. ook al de erfpacht willen afkopen, maar toen kreeg hij de financiering niet rond. Nu kon hij het kennelijk wel betalen. Waar zou dat geld ineens vandaan komen? Er waren genoeg aanwijzingen om een bestuurlijk onderzoek te starten en er was wettelijke toestemming om gesloten broninformatie op te vragen. Politie-informatie dus.

Uit het onderzoek kwam naar voren dat Dirk A. samen met zijn zus Els A. eigenaar was van groothandel The Moon BV. Behalve van de helft van The Moon BV was Els A. ook eigenaar van twee andere panden. In een van die panden was een coffeeshop gevestigd: The Moon, dezelfde naam als de groothandel. Els A. ging een van die panden verkopen en de opbrengst stelde ze aan haar broer Dirk A. ter beschikking. Daarmee kon hij de erfpacht van drie ton afkopen. Dus zo kwam hij aan het geld. Dirk A. bleek een veroordeling op grond van de Opiumwet op zijn naam te hebben. Bovendien was hij in beeld geweest wegens verdachte transacties. Daarbij ging het om tonnen. Redenen om toch eens nader te kijken wat hier allemaal gebeurde. Volgens plan verkocht Els A. een van haar twee panden. De koper was een zekere Yvette O. Zij kocht het kapitale pand van € 900.000,- zonder hypotheek. Op zijn minst bijzonder, en voor het team reden om ook Yvette O. in het oog te houden. Informatie uit het kadaster maakte de verkoopgeschiedenis van het pand zichtbaar. Het was de afgelopen twintig jaar zes keer van eigenaar veranderd. Opvallend was een verkoop in juni 1990. De eerste koper was een BV die vele naamswijzigingen had ondergaan. Achter de BV ging een wirwar van andere BV'tjes schuil met als constante factor een beruchte vastgoedbelegger. De BV verkocht het pand op de dag van de aankoop door aan een andere BV voor een prijs die zo'n dertig procent hoger lag.

Onze hypothese was dat er een grote kans bestond dat Dirk A., zijn zus Els A. en Yvette O. samen in een of ander netwerk zaten. In dezelfde tijd dat Els A. een van haar panden aan Yvette O. verkocht, deed zij ook haar andere pand van de hand. In dat tweede pand was coffeeshop The Moon gevestigd. Dit pand werd gekocht door Mirjam K. Tegelijk met de verkoop aan Mirjam K. kwam er een nieuwe beheerder in The Moon: Barbara H. Deze Barbara was getrouwd met Dirk A., de broer van Els A. Zo zagen we twee ogenschijnlijk losse eindjes bij elkaar komen. De twee nieuwe eigenaren van de door Els A. verkochte panden wekten de nieuwsgierigheid op. Het team trok ook na met wie Mirjam K. en Yvette O. getrouwd waren. Laten zij nu schoonzussen zijn. Mirjam K. was getrouwd met Bert T. en Yvette O. met diens broer Bob T. Toen de namen Bert en Bob T. in beeld kwamen gingen alle alarmbellen bij ons rinkelen. Deze twee broers waren berucht. Al op jonge leeftijd bewandelden zij het criminele pad. Van kleine diefstallen zijn ze via overvallen langzamerhand de georganiseerde criminaliteit ingerold. Hun belangrijkste *business* was de illegale loterij. Een van de broers speelde een belangrijke rol als informant in een grote strafzaak. Deze topcrimineel werd jaren later veroordeeld tot een forse gevangenisstraf wegens onder andere afpersing en witwassen.

We bekeken de groothandel The Moon BV nog eens nader. Wat bleek? De directie van de groothandel was in handen van een bedrijf dat The Moon Holding heet. Behalve directeur van coffeeshop The Moon was deze holding vennoot van een andere coffeeshop: Moon. Moon leek qua naam nogal op The Moon, de naam van de coffeeshop van Mirjam K. Maar op papier hadden de twee coffeeshops niets met elkaar te maken. Dat verbaasde ons; als twee coffeeshops los van elkaar staan, hebben ze meestal geen namen die zoveel op elkaar lijken. Daarom werd een of andere rechtstreekse link tussen The Moon en Moon vermoed. In eerste instantie was er niets te vinden. Uiteindelijk gingen we met een paar man naar het gemeentehuis waar we stapels en stapels archiefmateriaal doorzochten. Het kostte een paar middagen, maar toen hadden we ook wat. Een voormalige eigenaar van The Moon is in diezelfde tijd huurder geweest van Moon. Die man, Hans B., had een bekende naam. In de periode dat wij onderzoek deden naar deze coffeeshop werd hij geliquideerd. Over wie daarachter zit waren veel vermoedens. Inmiddels is deze zaak opgelost door knap recherchewerk van de politie. De rechter heeft aanzienlijke gevangenisstraffen opgelegd. Door de persoon van Hans B. kon de gemeente de twee coffeeshops, The Moon en Moon, aan elkaar linken. En er was een directe lijn naar de beruchte gebroeders T., Bob en Bert. Na een Bibob-onderzoek besloot de gemeente dat er ernstig gevaar was voor misbruik van de vergunning. Het bestuur deed het voornemen om zowel de vergunning van coffeeshop The Moon als die van coffeeshop Moon in te trekken. Er werden verschillende procedures gevoerd, die allemaal in het voordeel van de

gemeente uitpakten. Uiteindelijk zijn zowel The Moon als Moon gesloten, en nog een paar horecagelegenheden die aan deze bedrijven gelinkt konden worden. Bert en Bob T., die op papier niet, maar in werkelijkheid natuurlijk wél de eigenaren waren van The Moon en Moon, probeerden nog de zaken te verkopen. Voor Moon waren twee aspirant kopers: Reza F. en Mo D. Reza F. is de ex-echtgenote van Peter F., een beruchte crimineel, die onder meer veroordeeld is voor handel in verdovende middelen. Hij was betrokken bij zware criminaliteit, mogelijk ook bij een aantal liquidaties. In de periode van het bestuurlijk onderzoek werd hij door de politie aangehouden in zijn auto met een onwaarschijnlijke hoeveelheid briefjes van vijf bij zich. Volgens hem waren die voor de kluisjes van een discotheek waarin hij belangen had. Maar deze belangen waren niet op papier terug te vinden. De eigenaar op papier van de discotheek had schulden, onder andere aan Peter F. Deze laatste is voor andere zaken in de gevangenis gekomen. Korte tijd nadat hij daaruit was ontslagen is de beheerder geliquideerd. Toeval? Wie zal het zeggen. Bewezen is het nog niet. De auto waarin Peter F. werd aangehouden is eerder eigendom geweest van een bekende Nederlander en later van de inmiddels geliquideerde crimineel Hans B. Peter F. scheen ook op een dodenlijst te staan. Met zijn toenmalige echtgenote had hij een kapitaal landhuis, dat hij aan een overheidsorgaan verkocht. Wist het bestuur van wie de woning werd gekocht? Dat was de vraag. Was dat het geval, dan handelde de overheid in strijd met een van de drie pijlers waarop de bestuurlijke aanpak rust. Dat zijn: het bestuur is integer, doet geen zaken met criminelen en beschikt over een adequaat toezicht en handhaving. Dit geeft wel weer aan hoe belangrijk een goede informatiepositie is.

De casus begon met een simpel verzoek de erfpacht op een pand af te kopen. Het eindigde met de grote vissen Bob en Bert T. En met nog wat zijlijntjes, zoals naar Peter F., wiens zoon met hem in zaken zat en later geliquideerd zou worden. De bestuurlijke aanpak was in dit geval heel effectief. De gecombineerde informatie kon veel inzichtelijk maken. Met een aantal zaken kon de politie verder, met andere zaken de gemeente en andere instanties. In het hele proces van deze casus zijn er in ieder geval zes coffeeshops gesloten en hebben er minimaal twee strafrechtelijke onderzoeken plaatsgevonden. Tot drie keer toe is een mogelijke criminele investering tegengehouden. In strafrechtelijke onderzoeken die hier parallel aan liepen, zijn er verdachten tot gevangenisstraf veroordeeld. Je ziet dat er verschillende criminele netwerken zijn. Criminelen opereren vaak in verschillende samenstellingen. Ze runnen eigenlijk een crimineel conglomeraat aan bedrijfjes. Er liggen her en der connecties.

Als bestuur beschik je over waardevolle informatie, zoals horeca-informatie. Werkt het bestuur met de politie en andere overheidspartners samen, dan

versterk je elkaar. Je moet zorgen voor een goede dossiervorming, anders vind je niets. Zonder een klein briefje in een archief was de link tussen The Moon en Moon nooit gelegd. Verder moet je kennis van zaken hebben, maar vooral: je moet goed kijken en informatie met elkaar weten te verbinden. Zeker zo belangrijk is vertrouwen in elkaar en persoonlijk contact met partners. Dat helpt om informatiedeling te bevorderen, en dat komt de samenwerking ten goede. Tenslotte moet je over een lange adem beschikken. Wat een criminele organisatie gedurende jaren heeft opgebouwd, krijg je niet binnen een paar maanden ontmanteld. Sommige lijnen die wij vanaf 2001 zijn gaan blootleggen, lopen door tot op de dag van vandaag en leiden nog steeds af en toe tot voorpaginanieuws.”

Vijandige overname

Wie lid wordt van een motorclub houdt van motorrijden. Als de lente in aantocht is en het weer beter wordt, trekken motorrijders er graag op uit. In de winter besteden ze tijd aan het onderhoud van de motor. De clubleden genieten van de tochten die ze maken, de snelheid, de omgeving, de gezelligheid onderling. Er zijn ook andere motorclubs. Clubs waar het plezier van het motorrijden niet centraal staat. Sommige leden hebben niet eens een motorrijbewijs. Ze zijn herkenbaar aan hun kleding met logo's. Deze clubs hebben een gesloten groeps cultuur; je wordt er niet zomaar lid van. Bepaalde leden houden zich met criminele en normoverschrijdende activiteiten bezig. Er zijn clubs waar acht van de tien leden een strafblad hebben. Outlaw Motorcycle Gangs (OMG's) worden deze clubs genoemd.

Het aantal OMG's is de laatste jaren sterk toegenomen, net als het aantal leden per club. Niet alleen in Nederland, maar in heel Europa en daarbuiten. Er zijn meer veranderingen. Vroeger hoorden de Hells Angels tot de meest prominente OMG's. Zij waren de drijvende kracht achter de zogenoemde Raad van Acht, een overlegorgaan binnen de OMG's. Voorheen waren de Hells Angels de enigen die internationaal opereerden, tegenwoordig zijn er meer grote OMG's die dat doen. De rol van de bekende clubs Satudarah en No Surrender is gegroeid. De Raad van Acht is in 2013 na ruim zeventien jaar opgeheven. De verhoudingen zijn aan het verschuiven. De regels van de OMG's lijken te versoepelen. Leden stappen over van de ene club naar de andere. Dat was eerder ondenkbaar. De opkomst van dit soort nieuwe clubs gaat niet zonder slag of stoot. Bestaande OMG's willen hun machtspositie behouden. Om die reden proberen zij soms kleinere clubs of afdelingen, chapters genaamd, van andere clubs over te nemen.

Zo'n overgenomen afdeling of club wordt dan een volwaardig chapter van de nieuwe club of het wordt een supportgroep, een aparte motorclub die hand- en spandiensten verricht voor de overnemende OMG. In ruil voor die diensten biedt de club 'bescherming'. Dit gebeurt door het hele land.

Mercurius is een gewone motorclub. De club doet in niets aan een OMG denken. De leden houden van een beetje toeren op hun mooi opgeknapte motoren. Daarna een biertje in het clubhuis. Daarom zijn ze lid van Mercurius, om de motorsport en de gezelligheid. De meeste leden, alleen mannen, hebben een gezin en een baan. Hun clubhuis is gevestigd in een pand dat van de gemeente is. Op het afgelegen terrein staan verschillende clubgebouwen, waarin verenigingen zijn gehuisvest. In de tijd dat verschillende OMG's met elkaar om de macht strijden krijgt Black Heaven, een OMG die in een naburige gemeente is gevestigd, het clubhuis van Mercurius in het oog. Het is een aantrekkelijk pand en het zou Black Heaven goed uitkomen daar een eigen chapter te hebben. Een paar leden van Black Heaven zoeken contact en laten weten dat zij Mercurius willen overnemen als nieuw chapter. Mercurius wil daar niets van weten en houdt de boot af. Black Heaven pikt dat niet. In een periode van zes weken bezoeken leden van Black Heaven verschillende keren het clubhuis van Mercurius. Onverwacht, meestal met twintig man tegelijk, gekleed in *full colours*, dus met alle logo's en emblemen van de club op hun kleding. Ze dringen het clubhuis binnen, verspreiden zich daar en stellen zich langs de wanden op. Ze geven te kennen dat de Raad van Acht, het overleg van de belangrijkste OMG's, heeft besloten dat hier een chapter van Black Heaven komt. Black Heaven neemt de zaak dus over. Werkt Mercurius daar niet aan mee, dan zullen de leden van Black Heaven het clubhuis in brand steken, laten zij weten. 'Affikken' is het woord dat ze gebruiken. Het merendeel van de leden van Black Heaven die bij Mercurius op bezoek komt heeft antecedenten. Dit blijkt later uit onderzoek. Vooral voor gewelds- en vermogensdelicten en overtredingen van de Opiumwet. Bij een van de bezoeken neemt Black Heaven de sleutels van het clubhuis mee. De leden van Mercurius raken behoorlijk geïntimideerd door deze bezoeken. Maar ze doen geen aangifte, waarschijnlijk uit angst voor represailles. Uiteindelijk besluiten ze eieren voor hun geld te kiezen: zij verlaten hun clubhuis en gaan op zoek naar een nieuw pand. Vanaf dat moment huist een chapter van Black Heaven in het voormalige Mercurius-clubhuis. De naam Mercurius wordt gehandhaafd, hoewel het nieuwe bestuur volledig uit leden van Black Heaven bestaat. Het oorspronkelijke Mercurius laat zich in het clubhuis niet meer zien.

Mercurius heeft geen aangifte bij de politie willen doen. Wel hebben sommige leden van Mercurius in de aanloop naar de vijandige overname incidenten bij de politie gemeld. De politie kan, onder leiding van het Openbaar Ministerie,

de bedreigingen en de diefstal strafrechtelijk aanpakken. Ook de gemeente heeft de mogelijkheid om op te treden. Mercurius huurt het clubhuis, niet Black Heaven. Daar kan Black Heaven niet zomaar, door de zaak 'over te nemen', verandering in brengen. De burgemeester accepteert het gedrag van Black Heaven niet. Voor criminele clubs waarvan leden criminele feiten plegen is geen plaats; Black Heaven is niet welkom in zijn gemeente. Hij stelt alles in het werk om de OMG weg te krijgen. De burgemeester besluit tot een integrale aanpak. Dat maakt de kans op succes groter. Politie, gemeente, Openbaar Ministerie en Belastingdienst trekken samen op, in RIEC-verband. De partners kiezen een tweezijdige benadering. Politie en Justitie starten een strafrechtelijk onderzoek naar bedreiging, afpersing en diefstal. Tegelijkertijd spant de gemeente een kort geding aan bij de civiele rechter.

Op de zitting van het kort geding bij de President van de rechtbank verschijnt het nieuwe bestuur van Mercurius. De bestuursleden betogen dat van een vijandige overname geen sprake is. Mercurius had nog maar een handjevol leden, die vaak niet eens motoren hadden. Zij hebben Black Heaven gevraagd om de club er weer bovenop te helpen. Er is een algemene ledenvergadering geweest waarin iedereen het met de overname eens was, stelt een van de nieuwe bestuursleden. De kortgedingrechter maakt er korte metten mee. Uit de stukken blijkt dat op die zogenaamde algemene ledenvergadering verschillende bepalingen uit de statuten zijn overtreden. De besluiten die op die vergadering zijn genomen, zijn dan ook nietig, oordeelt de rechter. Black Heaven is niet de huurder van het pand geworden, al beschikt de club over de sleutels. De gemeente heeft een spoedeisend belang bij ontruiming van het clubgebouw. Zij wil de rust op het terrein laten terugkeren en het clubgebouw verhuren aan verenigingen die daarvoor in aanmerking komen en op een wachtlijst staan. De kortgedingrechter wijst de vordering van de gemeente toe. Binnen drie dagen moeten de leden van Black Heaven het clubhuis ontruimen.

De politie pakt de zaak grootscheeps aan en doet invallen bij diverse leden van Black Heaven. Hun woningen worden doorzocht, net als het clubhuis van de hoofdvestiging van Black Heaven. Meer dan honderd politiemensen doen mee aan de actie. In totaal worden ruim twintig adressen doorzocht. In de woningen treffen de politiemensen verschillende soorten wapens en hulpmiddelen aan, waaronder automatische wapens, munitie, handgranaten, explosieven en kogelwerende vesten. Dit laat duidelijk zien dat de leden zich in ieder geval niet uitsluitend met de motorsport bezighouden. In drie woningen vindt de politie hennetoppen, een teken dat er een hennepkwekerij is (geweest). Er worden auto's, motoren, boten en een grote hoeveelheid contant geld in beslag genomen. De politie houdt bijna twintig leden van de club aan. Een strafzaak duurt langer

dan een kort geding. Anderhalf jaar na de overname doet de rechtbank uitspraak: zeven leden van Black Heaven krijgen celstraffen tot anderhalf jaar opgelegd, wegens afpersing en bedreiging. Zes verdachten worden vrijgesproken.

OMG's zijn geen gewone motorclubs maar verenigingen waarin zich opvallend veel personen verzamelen met een strafblad en waarvan het vermoeden bestaat dat de OMG op zijn minst een dekmantel is voor het al of niet gezamenlijk begaan van misdrijven. OMG's gebruiken afweerstrategieën om aangifte door het publiek en opsporing door politie en justitie te voorkomen. Het verbieden van een OMG als criminele organisatie is tot nu toe in Nederland niet gelukt. In Duitsland gebeurt dat wel. De Duitse minister van Binnenlandse Zaken heeft in februari 2015 de club Satudarah verboden, die ook actief is in Nederland.

De manier waarop de hier beschreven overname door Black Heaven is aangepakt, past uitstekend in de integrale aanpak die de overheid sinds 2012 hanteert tegen OMG's. Uitgangspunt van het landelijk en regionaal beleid van de samenwerkende overheidspartners is dat crimineel en normoverschrijdend gedrag nooit door de overheid kan worden gefaciliteerd en dat er gezamenlijk moet worden opgetreden als personen of groepen zich niet aan geldende wet- en regelgeving houden.

Duidelijk statement

Op een schitterende locatie ligt een aan het water gelegen vakantiepark. Het wordt van de openbare weg afgesloten met een slagboom. Het park is begin jaren negentig van de vorige eeuw ontwikkeld. De vrijstaande villa's liggen alle aan het water en hebben toegang tot het nabijgelegen plassengebied. Bij veel villa's liggen snelle boten, hoewel in de directe omgeving alleen langzaam mag worden gevaren. Voor de huizen staan dure auto's. Het park biedt de bewoners optimale privacy en is daarmee een ideale omgeving om buiten het oog van de wereld tot rust te komen. Vakantieparken zijn interessant voor de georganiseerde criminaliteit. Op dit soort parken komt niet standaard handhaving en toezicht of de politie; er lijken andere regels te gelden dan elders. Bewoners komen er onregelmatig waardoor de sociale controle minder groot is dan in een gewone woonwijk. Criminelen wanen zich er ongezien. Op het vakantiepark is zo nu en dan iets aan de hand, bijvoorbeeld iets met een gemeentelijke vergunning. De politie weet het een en ander over sommige bewoners en bijzondere opsporingsdiensten brengen af en toe een bezoek. De verschillende overheden zijn voor een controle of aanhouding afzonderlijk van elkaar af en toe actief op het park aanwezig, maar hebben niet of nauwelijks contact met elkaar. Het gezamenlijke beeld ontbreekt.

Hoewel er niet direct overlast is of gemeld wordt, zijn er genoeg aanwijzingen om het park eens nader te bekijken. De gemeente krijgt verschillende signalen dat criminelen verschillende huisjes zouden misbruiken in verband met het plegen van zwaardere vormen van criminaliteit, waaronder mensenhandel en hennepcultuur. Ook in de media verschijnen hierover berichten. De gemeente vraagt het RIEC hier onderzoek naar te doen en te adviseren over een mogelijke

aanpak. Binnen het RIEC-samenwerkingsverband brengen de partners de tot nu toe versnipperd aanwezige beschikbare informatie bij elkaar in een *quick scan*. De scan is verder gebaseerd op deskresearch en gesprekken met verschillende partners in het veld. Gemeente, Belastingdienst, Openbaar Ministerie en politie doen hieraan mee, onder coördinatie van het RIEC. Zo ontstaat er een helder beeld. Over de bewoners van veel huisjes valt iets te zeggen. Er komt zicht op zogenaamde windhappers, bewoners die van de lucht lijken te leven en op papier geen of nauwelijks inkomen hebben. Verder zijn er bewoners met grote schulden en komt er zicht op criminele activiteiten als hennepsteelt en witwassen. Voor alle partners wordt inzichtelijk dat er de afgelopen jaren verschillende hennepkwekerijen zijn opgerold en dat er een aantal jaren geleden vrouwen op het park zijn ondergebracht door criminelen die inmiddels zijn veroordeeld voor mensenhandel en drugshandel. Genoeg aanleiding om actie te ondernemen. Doel van het project is het park de status van vrijplaats te ontnemen en toe te werken naar een voor de overheid structureel beheersbaar gebied dat veilig en transparant is. Zowel eigenaren en bewoners als bezoekers moeten zich er veilig voelen. De partners stellen een projectplan op en gaan aan de slag.

Het begint met uitvoerige informatievergaring en -deling tussen betrokken partners. Diverse informatiesystemen en -bronnen zijn gekoppeld en geraadpleegd. Een vast team van medewerkers uit verschillende organisaties zorgt ervoor dat het hele vakantiepark nauwkeurig in kaart wordt gebracht, met onder meer informatie over eigendom, ingeschreven ondernemingen, strafbare feiten en bestuurlijke en fiscale misstanden. Deze informatieverzameling die actief gecombineerd wordt met controles leidt al tot zicht op een aantal misdrijven. De partners besluiten hier direct tegen op te treden. Aanhoudingen, waaronder voor hennepsteelt, en inbeslagneming volgen. De partners stellen voor het vervolg verdere prioriteiten en bereiden een actiedag voor. Elke discipline die deelneemt aan de actie krijgt een eigen draaiboek. Voor het geheel wordt een projectleider aangesteld. Als de actiedag aanbreekt wordt deze geleid door een regieteam in een commandocentrum, met alle disciplines: informatie, communicatie, opsporing en handhaving. De coördinatie gebeurt vanuit Belastingdienst, politie en gemeente. Ook het Openbaar Ministerie is betrokken bij de actiedag. Medewerkers van het RIEC zijn ondersteunend aanwezig om advies en expertise te leveren. In het totaal zijn meer dan honderd medewerkers betrokken bij de voorbereiding en uitvoering van de actie en het project.

Dan breekt de dag van de grote controle- en handhavingssactie aan. In RIEC-verband treden Gemeente, Belastingdienst, Openbaar Ministerie en politie het vakantiepark binnen. Dat maakt nogal indruk op de bewoners, ook doordat een helikopter wordt ingezet en de waterpolitie meedoet. 'Het is een duidelijk

statement', zegt een bewoner na de actie. 'Ze laten zien wie hier de baas is'. Tientallen huizen worden gecontroleerd. Het lijkt nog even spannend te worden; een mogelijke crimineel gaat er vandoor in een snelle auto. Dankzij de politie wordt de persoon al vlug achterhaald. De resultaten van de actiedag: vier in beslag genomen auto's, een aanhouding in verband met een openstaande boete en veel geïnde belastingschulden. Het totaal van de openstaande belasting-schuld bedraagt op het hele vakantiepark meer dan tien miljoen euro. Nog een belangrijk resultaat: een verbeterde informatiepositie over het park, om ook in de toekomst effectief te kunnen optreden. Veel bewoners schrikken van de actie, maar juichen deze ook toe. 'We willen een plezierig vakantiepark, geen vrijhaven voor criminele activiteiten. Het is goed dat de autoriteiten hun tanden laten zien', zegt een eigenaar. De gemeente en het RIEC hebben contact met de Vereniging van Eigenaren (VvE) omdat de bewoners en eigenaren een belangrijke verantwoordelijkheid hebben bij de leefbaarheid van het park. De VvE reageert positief op de actie en gaat samen met de gemeente kijken hoe de situatie ook voor de toekomst verbeterd kan worden.

Bij de aanpak van het vakantiepark maken de partners gebruik van het zogenoemde barrièremodel. Zo'n model brengt in kaart welke partners welke barrières kunnen inzetten om criminaliteit tegen te gaan. Daarbij wordt het hele bestuurlijke en integrale instrumentarium gebruikt. De inspanningen zijn beloofd: nu is er meer toezicht en lik-op-stukbeleid. De overheidspartners vinden elkaar actiever met betrekking tot het park, de contacten tussen de VvE en de gemeente zijn hersteld en er is grotere aandacht voor voorlichting aan de (goede) bewoners. Inmiddels is het vakantiepark weer een park waar het goed toeven is, maar niet voor criminelen.

Gemeente koopt club

De aandacht gaat vaak naar problemen in grotere steden, maar ook kleinere gemeentes hebben last van georganiseerde en ondermijnende criminaliteit. Deze zaak laat zien dat criminelen ook in kleine gemeentes investeren. Dit doet een beroep op de weerbaarheid van die gemeente. Door proactief te reageren in plaats van reactief kan een gemeente zich veel ellende besparen. Hierbij ondersteunt het RIEC.

In een kleine gemeente is een seksclub gevestigd. Al langere tijd zijn er signalen dat daar afpersingspraktijken plaatsvinden door leden van een OMG. Zowel de gemeente als de politie hoort daarover geruchten. Die zijn moeilijk hard te maken. De eigenaar van de club wil er niets over kwijt. Jaren terug is er een schietpartij geweest. Of de eigenaar wordt afgeperst, is niet duidelijk. Hoe dan ook komt het bedrijf langzamerhand in financiële problemen. In 2013 gaat de seksclub failliet. De club staakt haar activiteiten, maar bij een inval door de politie blijkt er toch nog activiteit te zijn: in de kelder treft de politie een hennep-plantage aan. Die wordt opgerold. De gemeente sluit vervolgens voor een jaar het pand. Na afloop van dit jaar kan de eigenaar het pand weer bezoeken. De burgemeester wil weten wat voor lieden nu op het pand afkomen en stuurt er ambtenaren op af om de zaak in de gaten te houden. Al snel blijkt dat er criminele figuren rondhangen, die banden hebben met de snel groeiende en invloedrijke OMG die mogelijk betrokken was bij afpersing van de seksclub-eigenaar. De bestemming van het bedrijfspand is nog steeds een seksclub, een aantrekkelijke bedrijfstak voor een criminele organisatie. Er gaat veel contant geld om in deze branche en de klanten willen anoniem blijven. Dat biedt allerlei mogelijkheden om de boekhouding naar eigen smaak en inzicht in te richten. Om het clubpand

staat een muur. Op die manier blijven auto's van bezoekers onzichtbaar voor de buitenwereld. Dat biedt kansen, niet alleen voor klanten van een club. Leden van de OMG staan op de dag van de opening op de stoep. Letterlijk. Zij willen het pand in handen krijgen om de seksclub voort te zetten.

Een seksclub mag je kopen, mits de aankoop niet met crimineel geld wordt gefinancierd. Het is bekend dat criminelen bij het starten of overnemen van een bedrijf vaak stromannen inzetten en allerlei constructies bedenken om te versluieren wie de werkelijke eigenaren zijn. Want hun antecedenten kunnen een vergunningverlening in de weg staan. De gemeente kan een Bibob-procedure beginnen. Bibob staat voor: Bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur. Niet elke gemeente hanteert deze procedure. Het is een discretionaire bevoegdheid. Een gemeente is vrij om bijvoorbeeld alleen bij bouwsommen boven de vijf ton, of alleen in een bepaald gebied Bibob-procedures te beginnen. Soms worden gemeenten gebeld met de vraag: 'Doen jullie aan Bibob? Is er een Bibob-beleid en wordt het uitgevoerd?' Beantwoordt de ambtenaar deze vragen bevestigend, dan wordt aan de andere kant van de lijn de verbinding verbroken. Criminelen zoeken goed uit waar ze zich het best kunnen vestigen. Het RIEC ondersteunt gemeenten bij het uitvoeren van de Wet Bibob.

Een Bibob-onderzoek, in feite een integriteitstoets van de vergunningaanvrager, is tegenwoordig voor een scala aan wetten mogelijk. Vroeger kon het alleen voor een beperkt aantal wetten, die betrekking hebben op milieu, bouw, drank en horeca. De vergunning kan worden geweigerd als er gevaar is dat deze voor criminele activiteiten gebruikt zal worden. Dat gevaar kan enerzijds blijken uit de antecedenten van de vergunningaanvrager en anderzijds uit onduidelijkheid over het geld waarmee de onderneming wordt gefinancierd. Blijft dat vaag, dan is er een grote kans dat het om crimineel geld gaat. Wie bijvoorbeeld aantoonbaar in de drugs wereld heeft gezeten kan in het algemeen een vergunning wel vergeten.

De burgemeester wil in zijn gemeente geen seksclub onder leiding van de OMG en besluit het rigoureuus aan te pakken: de gemeente koopt zélf het pand. Een onconventioneel besluit. De burgemeester heeft heel wat uit te leggen, zowel in de eigen gemeente als daarbuiten. De burgemeester wordt wel 'de Nederlandse Giuliani' genoemd, naar de legendarische burgemeester van New York. Giuliani begint zijn loopbaan als openbaar aanklager en is burgemeester van 1994 tot 2001. Zijn vastberaden optreden na de aanslagen van 11 september 2001 maakt indruk. Criminaliteit pakt hij op een onconventionele manier aan. In die tijd worden de vishandel en de afvalstoffenverwerking beheerst door de maffia. Giuliani wil daar vanaf en zorgt ervoor dat die branches in handen van de gemeente komen. De burgemeester waar het hier over gaat heeft diezelfde

mentaliteit. De gemeente koopt het pand voor een fors bedrag. Maar, vindt de burgemeester, nu het pand niet in handen komt van de OMG die er zijn oog op heeft laten vallen of van andere duistere lieden, zal de gemeente geld besparen aan toezicht en handhaving.

Water zoekt de zwakste dijk op. Wat dat betreft lijkt criminaliteit op water: het vindt de weg van de minste weerstand. Criminaliteit is daarom eigenlijk alleen goed aan te pakken via een soort Deltaplan. In het hele gebied moeten de dijken worden versterkt, anders vindt het water alsnog een uitweg. Criminelen zoeken bijvoorbeeld gemeenten op die nog geen Bibob-beleid hebben, of daarmee terughoudend omgaan. Ze zoeken altijd naar plekken waar ze in de luwte kunnen opereren. Wat dat betreft hebben kleinere steden het wel eens moeilijker dan grote. Waar een grote stad criminaliteit stevig aanpakt, verdwijnt die deels naar het gebied buiten die stad. Naar de kleinere omliggende gemeenten. Dat verschijnsel speelt in deze zaak ook. De burgemeester zegt: 'Ik zit onder de rook van een grote stad. Die stad doet veel aan de onderdrukking van georganiseerde en ondermijnende criminaliteit. Dus wij moeten hier scherp zijn. Veegt de grote stad zijn straatje schoon, dan komt de troep bij mij op de stoep te liggen.' Daarom ondersteunt het RIEC ook kleine gemeenten in hun strijd tegen ondermijnende criminaliteit. Ondermijning raakt iedereen. Criminele organisaties worden niet machtig door buiten de maatschappij te staan, maar juist door er middenin te staan. Ze gebruiken alle faciliteiten die de 'normale' maatschappij biedt. Boven en onderwereld zijn met elkaar verweven. Criminele organisaties zijn goed in staat een legale bedrijfsstructuur te creëren. Dat maakt de aanpak van dit soort criminaliteit zo lastig.

Een integrale aanpak is onontbeerlijk. Decennia lang hebben gemeenten en politie tegen elkaar gezegd: wij zijn van de openbare orde en jullie van de opsporing, en omgekeerd. Iedereen was taakgericht bezig, maar uitsluitend op de eigen taak. Inmiddels is het inzicht doorgedrongen dat een aanpak vele malen effectiever is als overheidspartners samenwerken, iets waar het RIEC zich hard voor maakt. Een oplettende ambtenaar die zich afvraagt: 'Klopt dit? Laat ik het eens nader bekijken', kan veel bewerkstelligen. Iemand van de politie, gemeente, Belastingdienst of een andere dienst signaleert iets dat vragen oproept en bekijkt het nader. Dat is professionele intuïtie, en dat werkt. Zulke signalen worden in RIEC-verband opgepakt.

Spookburgers

Er zijn mooie nieuwe appartementencomplexen gebouwd. Ruim opgezet, strak van ontwerp, de gevels bekleed met baksteen of natuursteen. Vaak met ondergrondse parkeergarages. Ze liggen aan rustige straten, waar - behalve wonen - weinig te doen is. De appartementen liggen buiten het stadscentrum, vlak bij de uitvalswegen. Vaak in wijken die nog steeds bekend staan als achterstandswijken. De bedoeling is om bewoners uit een meer welvarende sociale klasse naar de nieuwe appartementencomplexen te trekken. De woningen zijn niet goedkoop. Vrije sector, dus geen controle vanuit de Huisvestingswet. Ideaal voor mensen die graag uit het zicht van de overheid blijven en zich liever niet inschrijven op de plek waar ze wonen. Spookburgers.

De politie heeft vaak te maken met criminelen die in de anonimiteit duiken. In opsporingsonderzoeken kost het steeds veel tijd ze te traceren. Dikwijls staan ze niet ingeschreven in de gemeentelijke basisadministratie, zijn vertrokken met onbekende bestemming, of staan als 'geëmigreerd' te boek. Dat laatste geldt bijvoorbeeld voor een groot deel van de criminelen die de afgelopen tijd geliquideerd zijn. Het innovatieteam van de politie gaat in 2012 op zoek naar een methode om criminelen sneller te vinden op hun anonieme huisvesting. Het probleem is niet gering. Uit CBS-onderzoek van dat jaar blijkt dat er zo'n 450.000 spookburgers in Nederland zijn. Luxueuze appartementencomplexen blijken aantrekkelijk voor deze lieden. Bij voorkeur hoogbouw, met een ondergrondse parkeergarage waar ze ongezien in en uit kunnen rijden om vervolgens met de lift in hun appartement te belanden. Van buitenaf is niet te zien wie welk appartement binnengaat. De criminelen betalen huurprijzen van € 1.200 tot € 5.000 per maand. Malafide makelaars leveren de appartementen. Meestal

rijden de criminele spookburgers in gehuurde auto's van zo'n € 500 tot € 1.000 per week. Op papier is er geen inkomen. Ze leven van hun criminele activiteiten. Bovendien maken ze misbruik van allerlei uitkeringen en toeslagen. De schade die zij met hun activiteiten veroorzaken kan jaarlijks oplopen tot vele miljoenen euro's. Zo belooft de jaarlijkse schade van hennepcultuur in woningen al meer dan honderd miljoen euro. Andere bewoners hebben last van de spookburgers. Er is veel in- en uitloop van onbekenden, er is veel wisseling in bewoners. Onduidelijk is wie nu waar woont. Het leidt tot gevoelens van onveiligheid. De 'gewone' bewoner voelt zich niet meer thuis in het eigen appartementencomplex. De waarde van de woningen daalt. De politie combineert adressen van het soort woningcomplexen waar spookburgers graag wonen met informatie uit de politie-systemen over een aantal strafbare feiten, zoals mensenhandel. Op een deel van de adressen zijn prostitutieondernemingen gevestigd. Er zijn signalen dat er gedwongen prostitutie plaatsvindt in sommige appartementen. Er is sprake van een veelvoud aan criminaliteit, waaronder drugsdelicten en vermogensdelicten.

In 2013 pakken politie en gemeente het probleem aan binnen het RIEC-samenwerkingsverband. Op basis van de Huisvestingswet worden controles uitgevoerd op woningen waarvan wordt vermoed dat daar spookburgers zijn. Samen bezoeken politie en gemeente dat jaar een kleine vijftig woningen. Het team doet eerst vooronderzoek. Verschillende bronnen worden geraadpleegd: gemeentelijke, zoals de Basisinformatie, Woningvolgsysteem en de vergunningshistorie, en politiegegevens over de bewoners en de omgeving. Ook raadpleegt het team de Kamer van Koophandel, het kadaster en openbare bronnen, zoals Google, boekingsites en sociale media. De gecombineerde informatie is veel meer dan de som der delen. Het RIEC-team selecteert op basis van verschillende indicatoren de woningen die een bezoekje waard zijn. Toezichthouders van de gemeente gaan er samen met politiemensen naar toe. De toezichthouders bellen bij de woningen aan, altijd met zijn tweeën, terwijl de politiemensen in burger beneden blijven surveilleren. De ambtenaren vragen gewoon of ze even binnen mogen komen en of de inschrijvingsgegevens kloppen. De bewoners laten de toezichthouders op vrijwillige basis in de woning toe.

In bijna de helft van de appartementen is niemand thuis. Vijf van de appartementen worden rechtmatig bewoond: de bewoners staan er ook ingeschreven. In ruim tien gevallen staan de bewoners niet ingeschreven op het adres. Zij worden uit de anonimiteit gehaald. In drie appartementen is de situatie rondt verdacht. In een van deze woningen treffen de gemeenteamttenaren bij hun eerste bezoek drie vrouwen aan. Zij willen nergens aan meewerken. Bij het tweede bezoek vinden de ambtenaren een briefje dat ze maar contact met de eigenaar moeten opnemen. Bij een derde bezoek lopen de ambtenaren in de gang een

man tegen het lijf die op zoek is naar de woning. Bij de deur van het appartement aangekomen doet een vrouw open. Zij wil niets zeggen en verwijst naar de eigenaar. Maar degene die als eigenaar genoemd wordt, staat al tien jaar elders ingeschreven. De man is veroordeeld voor witwassen en drugsdelicten. Het lijkt erop dat de woning nu in gebruik is als bordeel. De politie gaat er verder mee aan de slag. Ook worden gegevens aan de Belastingdienst doorgegeven.

Met deze aanpak halen politie en gemeente bewoners uit de anonimiteit, en bovendien geven ze een signaal af aan spookburgers die zich in de gemeente willen vestigen. Hier word je niet met rust gelaten, luidt de boodschap. Door de samenwerking in RIEC-verband kunnen gemeente en politie spookburgers effectiever aanpakken dan beide partijen afzonderlijk hadden kunnen doen. Het RIEC heeft, daar waar nodig, een ondersteunende en faciliterende rol gehad onder meer in de besluitvorming en de afstemming binnen de aanpak van spookburgers. Met relatief weinig mensen en middelen zijn veel mensen uit de anonimiteit gehaald en zijn er criminele activiteiten ontdekt. Besloten wordt dan ook om het project een volgende fase in te laten gaan. In de lente en de zomer van 2014 gaan politie en gemeente weer samen op pad. Deze keer wordt niet alleen de recherche, maar ook de wijkagent bij het project betrokken. De wijkagent heeft goede contacten met Verenigingen van Eigenaren, VvE's, zodat er zoveel mogelijk informatie over overlast boven water komt. De ervaring leert dat bewoners met klachten eerder naar een huismeester of het bestuur van de VvE gaan dan naar de politie of de gemeente. In een wekelijks overleg van twee gemeenteambtenaren en twee rechercheurs wordt gewerkt aan een lijst van adressen die het waard zijn om te onderzoeken. Het team bekijkt, vergelijkt en analyseert informatie uit de gemeentelijke systemen, zoals de Basisinformatie, de politiestructuren, zowel van het team zware criminaliteit als van de wijkteams, gegevens van de Kamer van Koophandel en eerder genoemde sites waar woningen te huur worden aangeboden door mogelijk 'malafide' woningbemiddelaars. Het gaat om appartementencomplexen in dezelfde wijk als waar in 2013 is gewerkt. Ongeveer vijftig adressen komen uit de bus. Het team maakt afspraken voor de huisbezoeken. Twee keer per week, vier weken lang. Een journalist van een landelijk dagblad loopt mee met de actie, waardoor in brede kring bekend raakt dat de spookburgers worden aangepakt. Elke actiedag met huisbezoeken begint met een briefing op het politiebureau. Daar worden alle adressen besproken inclusief de bijbehorende bijzonderheden. Dan trekken de toezichthouders en de politiemensen samen naar de woningen, waarbij de toezichthouders aanbellen en de politie undercover in de buurt blijft, net als in 2013. De politie is vlakbij en kan dus direct boven komen als er iets aan de hand is. Als de gemeenteambtenaren op een actiedag bij het eerste appartement van een complex aanbellen, zie je zo'n complex leegstromen. Soms lopen tientallen

mensen naar buiten. De tamtam doet kennelijk zijn werk. De politiemensen in burger geven hun oren en ogen goed de kost.

In de appartementen treffen de toezichthouders regelmatig bewoners aan die er niet ingeschreven staan en daarover vage en onduidelijke verklaringen afleggen. Bewoners van de bezochte appartementen zijn afkomstig uit Albanië, Kroatië, Bulgarije, Hongarije, Polen, Brazilië en de Filippijnen. Twaalf bewoners zijn uit de anonimiteit gehaald. Er wordt een illegaal hotel en een illegaal kamerverhuurbedrijf aangetroffen. Verder een paar gevallen van vermoedelijke belasting- en sociale zekerheidsfraude. Ook zijn er aanwijzingen gevonden van zware criminaliteit: mensenhandel, prostitutie, en het bedrijfsmatig huisvesten van arbeidsmigranten. Tenslotte komen de toezichthouders een woningbemiddelaar tegen die zij nog niet kennen. Vermoedelijk verschaft deze persoon onderdak aan criminelen. Een van de andere bezochte flats is eigendom van een woningbemiddelaar die bekend staat om het huisvesten van zware criminelen.

In een van de appartementen doet een vrouw open. Zij zegt daar alleen te wonen, maar er blijkt nog een vrouw thuis te zijn. Een vriendin, zegt de vrouw, die haar helpt met schoonmaken. Als de toezichthouders verder vragen verklaart de bewoonster dat zij als zelfstandig prostituee werkt. Zij staat niet op het adres ingeschreven en kan geen huurcontract laten zien. De vrouw gaat bellen en tien minuten later verschijnt een man, die zij een vriend noemt, met het huurcontract. De woning is gehuurd via een bekende huisjesmelker. De man zegt direct dat hij niet de pooier van de vrouw is en dat zij geen relatie hebben. Maar de manier waarop de man de vrouw steeds aanraakt geeft de toezichthouders een andere indruk. De toezichthouders worden niet wijzer en verlaten de flat. Later op de avond komen de bewoonster en haar vriendin, die er zogenaamd was om schoon te maken, de flat uit. Zij hebben zich behoorlijk opgedoft. Op de hoek worden ze opgewacht door een breedgeschouderde man, type bodybuilder. De vrouwen stappen in een blauwe BMW op het parkeerterrein. In de auto zitten nog een vrouw en de 'vriend', die de toezichthouders eerder op de dag in de flat spraken. Naar hem loopt al een politieonderzoek, zo blijkt later. De auto rijdt weg, gechauffeerd door de bodybuilder.

Een ander appartement blijkt een groepering te huisvesten die zich bezig houdt met het in georganiseerd verband plegen van woninginbraken, winkeldiefstallen en zakkenrollerij. Dagelijks trekken er zes of zeven Oost-Europeanen met gehuurde auto's op uit. Ze gaan de hele stad door. Eén appartement is in gebruik als cocaïnelaboratorium. In de woonkamer staan tafels waar de cocaïne versneden en opnieuw verpakt wordt. De ramen zijn afgeplakt. Dit appartement komt de politie op een andere manier op het spoor: via een dynamische verkeers-

controle. Deze controles vinden plaats op sleutelplaatsen van criminelen, plaatsen waar zij vaak rijden of bij elkaar komen. De politie houdt auto's aan in het kader van een verkeerscontrole, en gaat vervolgens het gesprek met de bestuurder aan om aan meer informatie te komen. Ook in het kader van het vinden van spookburgers wordt de methode ingezet. De politie laat een auto met drie mannen erin stoppen. Deze komt uit een parkeergarage van een van de verdachte appartementengebouwen. Met toestemming van de bestuurder doorzoekt de politie de auto en vindt een hoeveelheid cocaïne. De mannen willen niets zeggen. De politie neemt een huissleutel in beslag en past die net zo lang op voordeuren tot ze het juiste appartement hebben. Zo wordt het cocaïne laboratorium gevonden.

Alle bevindingen van het project worden doorgegeven aan de partners, zodat de meest geëigende instantie ermee aan de slag kan gaan. Ook wordt een woningbouwcorporatie op de hoogte gesteld van aangetroffen onregelmatigheden. De politie start verschillende opsporingsonderzoeken. Het project raakt breed bekend. Er worden zelfs Kamervragen over het fenomeen spookburgers gesteld. Het succes van het project brengt gemeente en politie er toe de activiteiten uit te breiden. Alle VvE's in de stad krijgen een brief met het verzoek vermoedens van misstanden te melden. De politie richt een meldpunt spookburgers op, waarop tientallen meldingen binnenkomen. Daarnaast zullen gemeente en politie de huisbezoeken voortzetten, zoals zij die in 2013 en 2014 uitvoerden. De manier van aanpakken wordt steeds beter, omdat de partners de acties uitvoerig evalueren.

Thailand

De verf op de voordeur van het oude landhuis bladdert. Het huis maakt een vervallen indruk. Dat er in de deur en in de deurpost kogelgaten zitten zie je pas als je vlak voor het huis staat. Tot een paar jaar geleden wonen Anton, zijn Poolse vriendin Anastasia en hun drie kinderen hier. Het is voor deze deur, haar eigen voordeur, dat Anastasia op een fatale avond wordt neergeschoten. Vermoord. Het gebeurt als zij in het donker terugkomt van een avondwandeling met de hond. Zeven van de elf afgevuurde kogels raken haar. Zij ziet nog kans de voordeur te openen en het huis binnen te strompelen. In de hal valt ze neer om niet meer op te staan. Anton is niet thuis. Het is Anastasia's dochter, een tiener, die haar vindt.

De politie start een grootschalig onderzoek naar de moord. Anton is zakenman en reist veel naar Azië. Zijn zaken zijn vooral van criminele aard. Hij zit in de drugshandel, samen met zijn vriend en zakenpartner Gerard. Die samenwerking begint nadat Anton in Nederland is opgepakt voor drugshandel. Als hij weer vrijkomt benadert Gerard hem om samen te gaan werken in Thailand. De zaken gaan voorspoedig. Anton is steeds vaker in Thailand te vinden. Anastasia is er niet blij mee, maar kan hem niet tegenhouden. Antons veelvuldige afwezigheid doet de relatie geen goed. Of is Anton zo vaak van huis juist vanwege de slechte relatie tussen hem en Anastasia? Hoe dan ook: Anton begint een relatie met een Thaise vrouw, die een kind van hem krijgt. Ook de relatie met Anastasia blijft bestaan. Financieel zorgt Anton goed voor haar en de kinderen. Alleen het onderhoud aan het huis laat te wensen over. Op een gegeven moment ontstaan er problemen met zakenrelaties in Thailand. Gerard kan niet aan bepaalde verplichtingen voldoen. Het lijkt erop dat Anton de focus weer naar Nederland verlegt en zich terugtrekt uit het samenwerkingsverband met Gerard. Dat zorgt voor grote

conflicten tussen de voormalige vrienden. Is het zo hoog opgelopen dat Gerard Anton heeft willen treffen door zijn vriendin te laten vermoorden? Of was Anton het doelwit en is Anastasia per ongeluk slachtoffer geworden? De politie houdt Gerard aan op verdenking van betrokkenheid bij de moord.

Behalve drugshandelaar in Thailand is Gerard horecaondernemer in Nederland. Hij heeft vele jaren een eetcafé gehad in het centrum van de stad waar hij woont. Ongeveer tien jaar geleden heeft hij het eetcafé van de hand gedaan. De vriendin van een compagnon van hem neemt de zaak over en vraagt een horecaexploitatievergunning aan. De gemeente vertrouwt het niet en laat een Bibob-onderzoek uitvoeren. Het is vooral de persoon Gerard die vraagtekens oproept. Ondanks de overdracht lijkt hij nog zeer betrokken te zijn bij de zaak. De gemeente vermoedt dat Gerard contacten heeft in de onderwereld. De politie heeft vele mutaties waarin Gerards naam voorkomt, maar deze mutaties leiden niet tot een concrete verdenking. Het Bibob-onderzoek leidt niet tot weigering van de vergunning. Het Landelijk Bureau Bibob (LBB) komt tot de conclusie dat er te weinig aanwijzingen zijn voor criminele betrokkenheid van Gerard. Een samenwerkingsverband tussen de nieuwe eigenares en Gerard kan niet worden hard gemaakt. De vrouw zet het eetcafé voort. Dat doet zij met succes. Na een kleine tien jaar wil de vrouw de zaak van de hand doen. Het is in dezelfde tijd dat Anastasia wordt vermoord. De eigenares van het eetcafé verkoopt de zaak aan Martin, een goede bekende van Gerard. Martin schrijft zich in bij de Kamer van Koophandel en vraagt een horeca-exploitatievergunning aan. Net als een kleine tien jaar eerder heeft de gemeente het idee dat Gerard weer, of nog steeds, een grote rol achter de schermen speelt. Martin is formeel dan wel eigenaar, maar het lijkt erop dat Gerard de touwen stevig in handen heeft. Het pand waarin het eetcafé is gevestigd, is eigendom van een oom van Gerard. De gemeente wil weer een Bibob-onderzoek laten doen naar aanleiding van de aanvraag van de horecaexploitatievergunning door Martin.

Achter het eetcafé staat een pand dat eveneens eigendom is van de oom van Gerard. Deze oom laat het pand slopen en vraagt vervolgens een bouwvergunning aan voor een nieuw te bouwen restaurant op die plek. De bedoeling is dat daar specialiteiten uit Thailand geserveerd zullen worden. Bouwkosten: een paar miljoen. Voor de bouw moet het bestemmingsplan worden aangepast. Ook in deze onderneming lijkt Gerard een grote vinger in de pap te hebben. Thailand is zijn tweede thuisland, terwijl zijn oom daar geen enkele band mee heeft. De oom laat zich op de bouwplaats nauwelijks zien. Het is Gerard die de contacten onderhoudt met de slopers en vervolgens met het bouwbedrijf. Het is Gerard die alles rond het eetcafé en het nieuwe Thaise restaurant lijkt te regelen.

Als de politie Gerard aanhoudt omdat hij ervan wordt verdacht opdrachtgever te zijn van de moord op Anastasia, is hij verwickeld in een strijd met de gemeente om de benodigde vergunningen. Althans: formeel zijn dat Martin, nieuwe eigenaar van het eetcafé, en Gerards oom, eigenaar van het pand waarin het eetcafé is gevestigd en van de nu braakliggende grond erachter. De gemeente is bij het nemen van beslissingen op de vergunningaanvragen gebonden aan termijnen. Gemeente, politie en Openbaar Ministerie hebben Gerard alle drie op de korrel. Zij willen zijn ondermijnende criminele activiteiten stoppen en hem voor betrokkenheid bij de moord op Anastasia terecht laten staan. Het is zaak een en ander zorgvuldig te coördineren en de procedures op elkaar af te stemmen. Daar ligt een rol voor het RIEC. De accountmanager heeft intensief contact met de drie betrokken overheidsinstanties en zorgt ervoor dat deze op één lijn zitten. Bovendien is hij de gemeente behulpzaam bij de ingewikkelde procedures rond de twee vergunningen die zijn aangevraagd. Politie en Openbaar Ministerie zien het belang van de gemeente en zijn bereid de nodige informatie te delen.

Op basis van de nieuwe informatie dient de gemeente een adviesaanvraag in bij het LBB voor de horecaexploitatievergunning van Martin. Anders dan tien jaar eerder oordeelt het LBB nu dat er ernstig gevaar is dat de vergunning gebruikt zal worden voor het witwassen van geld en het plegen van strafbare feiten. Informatie uit het strafrechtelijke onderzoek bevestigt de vermoedens die de gemeente heeft van betrokkenheid van Gerard bij zowel het eetcafé, dat zogenaamd van Martin is, als bij de plannen voor het Thaise restaurant. Daarbij speelt een rol dat Gerard in het verleden veroordeeld is in verband met een hennepplantage in de kelder onder zijn loods achter zijn woning, waarin hij meer dan vijftien verschillende soorten reptielen houdt in tropische temperaturen. Hiervoor wordt hij veroordeeld. Maar voor het ook ten laste gelegde witwassen wordt hij vrijgesproken. Daarnaast komt uit informatie naar boven dat hij zwaar in de drugshandel zit in Thailand. Dat hij degene is die achter het eetcafé zit is duidelijk. Het LBB adviseert dus negatief en de gemeente weigert de vergunning. Dat is de eerste klap voor Gerard.

Ook met de bouwvergunning voor het nieuwe Thaise restaurant loopt het niet goed af voor Gerard. De gemeente wil weten waar de benodigde miljoenen vandaan moeten komen, en stelt daar vele malen vragen over. Gerards oom, eigenaar van de grond en de aanvrager van de bouwvergunning, blijft het antwoord schuldig. Steeds komt hij met een nieuw verhaal. Hij overhandigt op enig moment een blaadje aantekeningen waarop namen staan van mensen die hem geld willen lenen, of van wie hij nog geld krijgt. Daartussen staat ook de naam van een grote bank. Als de gemeente vraagt naar de leenovereenkomst met die bank blijft het weer stil. De gemeente krijgt ondanks vele verzoeken de nodige

informatie niet. Dat is reden om de aanvraag buiten behandeling te stellen. De oom tekent bezwaar aan tegen die beslissing, maar dat wordt afgewezen. Hij stelt beroep in, maar trekt dat later weer in. Gerards droom van het Thaise restaurant gaat in rook op.

De gemeente slaagt er dus in om de drugs crimineel Gerard uiteindelijk te weren. Zijn zakelijke activiteiten zijn getorpedeerd. De strafzaak wegens de betrokkenheid bij de moord op Anastasia loopt niet zoals het Openbaar Ministerie graag had gewild. De rechtbank verklaart het Openbaar Ministerie in zijn vervolging van Gerard niet ontvankelijk en komt daardoor aan een inhoudelijke behandeling van de zaak niet toe. De officier van justitie gaat van de uitspraak in hoger beroep. Het Gerechtshof vernietigt de uitspraak vanwege de niet-ontvankelijk verklaring van het Openbaar Ministerie, en verwijst de zaak terug naar de rechtbank. Hoewel het strafrechtelijke onderzoek nog niet tot het door de overheid gewenste resultaat heeft geleid, kan Gerard dankzij de samenwerking in RIEC-verband toch worden aangepakt. De verschillende partners hebben ieder hun eigen informatie, vergaren ieder op hun eigen manier nieuwe informatie, en doorlopen ieder hun eigen onderzoeken en procedures. Pas als de informatie bij elkaar komt ontstaat een compleet beeld. Het geheel is meer dan de som van de delen. Samen maken overheidsinstanties een vuist tegen de ondermijnende criminaliteit van Gerard.

Schilderachtige haven

Een wat kleinere haven met een ouder en een nieuwer gedeelte. De haven is in gebruik als vissershaven, maar er is ook containeroverslag, een veerdienst en er zijn particuliere jachten en cruiseschepen. In de haven zijn allerlei bedrijven gevestigd. Vaak hebben die te maken met de havenactiviteit. In het oude gedeelte vind je vervallen gebouwen en smalle stegen. Er zijn woningen, kleine cafés en bedrijfspanden, in wisselende staat van onderhoud. Pittoresk, kun je het noemen. Over de haven gaan allerlei verhalen. Geruchten over georganiseerde criminaliteit, over investeringen met crimineel geld, over vervlechting tussen onder- en bovenwereld. In hoeverre heeft het bestuur eigenlijk zeggenschap over het gebied? Zijn er misschien belangen die er niet zouden moeten zijn?

De geruchten zijn aanleiding voor de overheid om te zorgen voor meer inzicht in de problematiek om vervolgens samen de schouders eronder te zetten. De geruchten moeten de wereld uit. Eventuele misstanden moeten worden aangepakt. De gemeente vraagt het RIEC om op basis van een open bronnenonderzoek een analyse op het gebied los te laten. Uit dat onderzoek blijkt niet onomstotelijk dat het waar is van die georganiseerde criminaliteit, investeringen met crimineel geld en belangenverstrengeling. Wel is de uitkomst aanleiding om het gebied eens nader onder de loep te nemen. Rond 2006 schrijft de media geregeld over eigendom van woningen en soms van schepen die in handen zouden zijn van bekende criminelen. De haven lijkt een belangrijke rol te spelen in de handel in verdovende middelen, zowel soft- als harddrugs. Dat blijkt uit in beslag genomen zaken en strafrechtelijke veroordelingen in het verleden. Wat ook opvalt: er zijn regelmatig acties van politie, politie te water, FIOD, Koninklijke Marechaussee, Douane en bijzondere inspecties, zoals de Visserij- en de Milieu-

inspectie. Maar het zijn afzonderlijke acties. Informatie wordt niet gedeeld. Dat maakt het ontplooiën van criminele activiteiten makkelijker. De overheid zou meer moeten samenwerken om criminele activiteiten tegen te gaan, maar zo eenvoudig is dat niet. Iedereen heeft eigen taken en bevoegdheden, prioriteiten, en cultuur. Toch lukt het, in RIEC-verband. Belastingdienst, Marechaussee, Openbaar Ministerie, gemeente, politie, Landelijke Eenheid en Douane slaan de handen ineen.

Wat bij de samenwerking helpt, is dat allereerst is besloten welke problematiek de partners gaan aanpakken. Na uitvoerige analyses worden drie concrete problemen: illegale hennepcultuur, illegale bewoning en witwassen via vastgoed. Insteek van de aanpak is dat er weer een gezond leef- en ondernemersklimaat moet komen in het havengebied. Het gebied moet worden 'gerevitaliseerd'. Er komt een lokaal strategisch overleg (LSO), onder voorzitterschap van de burgemeester. Daarbij wordt een regiegroep geformeerd met een projectleider en een secretaris. Het RIEC ondersteunt de samenwerking en speelt een belangrijke rol bij de informatievoorziening en -verwerking. Het havengebied is benoemd als handhavingsschakelpunt en het project draait onder de zogenaamde RIEC-vlag. Dat betekent dat informatie kan worden uitgewisseld op basis van het RIEC-convenant. De partners maken budget en capaciteit vrij voor de aanpak. De eerste stap in de uitvoering is het gezamenlijk doen van controles, integraal en ieder op basis van eigen bevoegdheden en wet- en regelgeving. Dat de overheid gezamenlijk controleert in het havengebied is nog niet eerder vertoond. Niet één keer, maar verschillende malen achter elkaar. De overheid laat zich zien en gaat niet meer weg, zo merken de mensen in het gebied. Er blijken illegale buitenlandse werknemers in bedrijfspanden te wonen. Komt men zo'n pand op het spoor, dan blijft het niet bij één controle, maar wordt het pand keer op keer bekeken. Want gaat de ene werknemer eruit, dan komt de andere erin. Tot nu toe. De controles worden flexibel uitgevoerd. Soms op grote schaal, soms op wat kleinere schaal. Soms volgen de controles elkaar snel op, soms minder snel. Anders gaat men elkaar waarschuwen. Naarmate de partners langer bezig zijn in het gebied gaan ze meer zien en krijgen ze meer informatie, ook uit het gebied zelf. Er komen tips: kijk daar en daar eens. Ook wordt zo veel mogelijk gebruik gemaakt van kennis die lokaal aanwezig is. Bijvoorbeeld van wijkagenten en douaneambtenaren die het gebied goed kennen. De informatie wordt veredeld, gedeeld en kritisch bekeken en kan leiden tot (nieuwe) interventies.

Tijdens de controles zijn vele auto's in beslag genomen. Er zijn mensen aangehouden voor een scala aan strafbare feiten, zoals het bezit van een imitatiewapen waarmee je pepperspray kunt spuiten, bezit van een ploertendoder, bezit van een stroomstootwapen, rijden onder invloed van alcohol, rijden

zonder rijbewijs en overtreding van de Wet Arbeid Buitenlandse Werknemers. Er zijn tonnen aan achterstallige belasting geïncasseerd. Er is gehandhaafd op tientallen panden waar illegaal wordt gewoond. Zo is een bedrijfspand aangetroffen waar meerdere afzonderlijke woningen zijn gemaakt met ruim twintig slaappleatsen, met gemeenschappelijke keukens en doucheruimtes. De bewoners moeten nieuwe woonruimte zoeken en de eigenaren van de panden moeten die ombouwen tot behoorlijke, veilige en volwaardige bedrijfsruimtes zodat de panden weer voldoen aan de bestemming. Ook bij of naar aanleiding van controles zijn enkele hennepkwekerijen aangetroffen. Iemand wordt tijdens een verkeerscontrole betrappt met stekken in de auto. Dat leidt tot de ontdekking van kwekerijen in andere wijken dan in het havengebied. Natuurlijk worden die ook ontmanteld. Het havengebied fungeert dan als een soort draaischijf. Wat eruit voortvloeit, wordt eveneens aangepakt.

Via de integrale controles in het havengebied komt de politie een strafbaar feit van een onverwacht soort op het spoor. Er komt een man in beeld die handelt in tweedehands goederen. Hij wordt ervan verdacht een hoeveelheid kinderporno in zijn bezit te hebben. En er zijn aanwijzingen dat hij ontucht met minderjarige jongens pleegt. De man wordt aangehouden.

De drie prioriteiten zijn inmiddels uitgebreid en ook andere soorten problematiek dan de eerder benoemde speerpunten worden aangepakt. Dit alles om de haven te revitaliseren. Omdat de overheid zo intensief met het gebied bezig is, wordt het gebied minder aantrekkelijk voor het plegen van criminele activiteiten. De overheid is zichtbaar aanwezig. Over de controles doen de media uitgebreid verslag. De pakkans is groter in het havengebied, zoveel is iedereen duidelijk. De informatiepositie van de partners is sterk verbeterd. Een groot aantal zaken is nog in portefeuille of in onderzoek. Het gaat er niet om zoveel mogelijk 'boeven te vangen', maar om het gebied weer gezond te krijgen en aantrekkelijk te maken voor ondernemers. Die ontwikkeling is duidelijk in gang gezet. De aarzeling die de verschillende diensten aanvankelijk hebben om informatie met elkaar te delen, is weggenomen. Er is veel tijd aan het gebied besteed, er is intensief samengewerkt en daardoor is er ook echt wat bereikt. Nu de eerste fase van het project achter de rug is, is het tijd het bedrijfsleven meer bij de aanpak te betrekken. De partners leggen contacten met bedrijven in het gebied. Die willen graag meewerken aan een gezonde leef- en werkomgeving. Ook van de overheidsinstanties zelf worden meer en meer afdelingen bij het project betrokken. Lang niet alle geruchten bleken gebaseerd op feitelijke gebeurtenissen. Maar de geruchten zijn nu in ieder geval onderzocht. De aanwezige misstanden zijn integraal aangepakt. Naast het tegengaan van de criminele activiteiten wordt ook gewerkt aan het opbouwen van het havengebied. De haven wordt een plek waar iedereen trots op kan zijn.

Verloedering

De winkelstraat is niet meer wat het geweest is. Veel van de naoorlogse panden zijn slecht onderhouden. Sommige staan leeg. De crisis heeft hard toegeslagen. Filialen van grootwinkelbedrijven zijn hier niet; het winkelaanbod bestaat vooral uit kleine zelfstandige winkels. Een aantal van die winkels heeft het niet gered. Daardoor komt er minder publiek en zo komen ook andere winkels in de problemen. De loop is er uit: het winkelaanbod loopt terug. Waren er vroeger verschillende boetieks, nu is er geen enkele kledingzaak meer. Waar vroeger een leuk restaurantje zat, zit nu een coffeeshop. De straat maakt tegenwoordig een wat verloederde indruk, en dat wordt steeds erger. Wie een middagje gezellig wil shoppen, gaat niet snel meer naar deze winkelstraat.

De gemeente wil de verloedering in de straat een halt toeroepen en intensificeert handhaving en toezicht. Na een paar controles rijzen er vermoedens van misbruik van een vergunning, afgegeven voor een Bulgaars restaurant. Ook is er mogelijk sprake van schijnbeheer. Wat opvalt is dat er nauwelijks bedrijvigheid in het restaurant is. Er gaan dagen voorbij dat er haast geen klanten zijn. Zo'n onderneming kan niet rendabel zijn. De gemeente legt een dossier over het bedrijf aan en overhandigt dat aan het RIEC met het verzoek advies uit te brengen. Bovendien wil de gemeente meer weten over de manier waarop het bedrijf is gefinancierd. Als de vermoedens kloppen, dan zou de gemeente met de aan dit restaurant verleende vergunning mogelijk criminaliteit faciliteren. Daar moet dan zo snel mogelijk een einde aan komen.

Het restaurant, 'Varna', is gevestigd in een breed pand waarop een horeca-bestemming rust. Er zijn zestig zitplaatsen. De eigenaar van Varna, Todor Dimitrov,

huurt het pand. Behalve het restaurant heeft hij een eenmanszaak die in visconserven handelt. Het restaurant heeft een paar personeelsleden, onder wie de neef van de eigenaar: Pavl Dimitrov. Varna kent zeer ruime openingstijden: van negen uur 's ochtends tot de volgende ochtend vijf uur. Dat is twintig uur per dag. Op grond van de horecawetgeving moet er altijd een leidinggevende aanwezig zijn als het restaurant geopend is. Aangezien Todor Dimitrov de enige is die op papier als leidinggevende aangemerkt wordt, zou hij twintig uur per etmaal aanwezig moeten zijn. Over de omzet van het restaurant is, omdat het nog niet zo lang bestaat, weinig bekend. Het andere bedrijf van Todor Dimitrov, de handel in visconserven, kent zeer grote omzetten. Dit bedrijf bestaat sinds een paar jaar en had in het tweede jaar een explosieve groei van de omzet, tegen een lage nettowinst in vergelijking met andere bedrijven in deze branche. Hoe het bedrijf aan die omzet komt is raadselachtig, want ook hier zie je nauwelijks bedrijvigheid. Het bedrijf beschikt niet over vrachtwagens en werkt ook niet samen met een transportbedrijf. Hoe Dimitrov handel drijft als er geen visconserven vervoerd worden, is onduidelijk. Vreemd is dat de nettowinst nauwelijks € 25.000 per jaar is, terwijl de omzet reusachtig is. Dimitrov heeft het restaurant kort geleden overgenomen voor een bedrag dat ongeveer gelijk is aan zijn jaarlijkse winst uit de visconserven, althans zoals die op papier luidt. Hoe hij dat heeft gefinancierd is niet bekend. Hij beschikt niet over vermogen, volgens de informatie die hij aan de Belastingdienst verstrekt. Naast de gemeente en de Belastingdienst houdt ook de politie het bedrijf in de gaten. De wijkagent gaat eens wat vaker 'buurten'.

Is Todor Dimitrov werkelijk twintig uur per etmaal als leidinggevende bij Varna aanwezig? Het lijkt er niet op. Wel is zijn neef, Pavl Dimitrov, er vrijwel altijd. Pavl is een werknemer in loondienst bij zijn oom, geen leidinggevende. In ieder geval niet op papier. In werkelijkheid lijkt hij degene te zijn die de scepter zwaait. Hebben de gasten van het restaurant vragen of klachten, dan is Pavl degene die hen te woord staat. Hij staat ook de leveranciers te woord. Als er een keer een vechtpartij op de stoep voor het restaurant dreigt te ontstaan, is het Pavl die naar buiten stormt en de boel kalmeert. 'Ik ben hier de baas', horen omstanders en de politie hem zeggen. Todor Dimitrov heeft geen antecedenten, maar neef Pavl wel. Hij komt vanuit het verleden voor in verschillende onderzoeken naar hennepkwekerijen. Ook heeft hij een aantal antecedenten. Een vergunning om een horecaonderneming te drijven zou voor hem dan ook niet zijn weggelegd. Op papier heeft Pavl geen vermogen. Bij de Belastingdienst geldt hij als windhapper, iemand die van de lucht lijkt te leven. Tot hij de baan bij zijn oom in het restaurant krijgt. In de tijd dat hij geen inkomen had beschikte hij wel over dure auto's. Het vermoeden is dan ook dat hij wel degelijk over vermogen beschikt. De papieren werkelijkheid en de reële werkelijkheid liggen ook op dat punt ver uiteen.

De conclusie luidt dat er waarschijnlijk sprake is van schijnbeheer en mogelijk is er sprake van een witwasconstructie. Degene die formeel de eigenaar is, Todor Dimitrov, houdt zich voornamelijk bezig met de handel in visconserven, terwijl neef Pavl Dimitrov, ondanks zijn criminele antecedenten, restaurant Varna runt. Er lijkt verband te bestaan tussen Pavls criminele activiteiten en het restaurant. Dit betekent dat de gemeente met de verleende vergunning onbedoeld en onbewust de onderneming en daarmee criminele activiteiten, in ieder geval de investering van vermogen daaruit, faciliteert.

Op advies van het RIEC voert de gemeente een aantal controles uit en trekt op basis van de bevindingen de vergunning in. Bij die controles worden de conclusies van het RIEC bevestigd. Het restaurant gaat dicht. Het RIEC adviseert de Belastingdienst om boekenonderzoek te starten naar het bedrijf in visconserven van Todor Dimitrov. Uit dat onderzoek komt naar voren dat Dimitrov met de boekhouding rommelt. Hij geeft gefingeerde omzetten op. Ook schrijft hij zelf facturen met btw, waarop hij die facturen bij de Belastingdienst indient om de zogenaamd betaalde btw terug te krijgen. Dat leidt tot een naheffing van € 150.000,- plus een boete van honderd procent. Zo maakt de overheid een einde aan de 'zaken' van de Dimitrov's. En komt er een einde aan de bedrijven. De witwasconstructie is niet bewezen.

Vanaf het moment dat de eerste signalen de gemeente bereikten tot de sluiting van restaurant Varna en het beëindigen van de visconservenhandel, zit bijna een half jaar. Het duurt lang voordat je iets bereikt, vinden sommigen. Maar ondermijnende criminaliteit zichtbaar maken kost soms tijd. Dat is juist de moeilijke dimensie van ondermijnende criminaliteit. Op het eerste gezicht zie je niets bijzonders aan restaurant Varna. Pas na gedegen onderzoek en samenwerking tussen verschillende overheidsorganen wordt de criminaliteit inzichtelijk.

Volksbuurt

Er zijn van die wijken waar alles lijkt te kunnen. De meeste bewoners hebben geen werk, althans geen regulier werk. Op papier leven zij van een uitkering. Dat die hun levensstijl kan bekostigen is onwaarschijnlijk. Sommige bewoners hebben een eenmanszaakje. In dit soort wijken staan allerlei bouwwerken en -werkjes waarvan onduidelijk is hoe het met de vergunning zit. Vaak wordt her en der wat hennep gekweekt. De mensen zien overheidsinstanties liever gaan dan komen. Dat geldt zeker voor de politie. De onderlinge banden zijn hecht en men houdt elkaar de hand boven het hoofd. Er heerst een gesloten cultuur. Sommige mensen wonen hun hele leven in de wijk. In de zomer zitten ze vaak buiten op de stoep met een fles bier. Een vrijstaat, noemen sommigen zo'n wijk. De bewoners denken daar anders over en beschouwen de term als een belediging. Ze hebben een mooi leven in de wijk en hanteren hun eigen normen en waarden.

Over zo'n soort wijk gaat het hier. Er zijn wel eens strafrechtelijke onderzoeken gedaan, onder meer naar signalen over dakbedekkers uit de wijk die oude mensen oplichten. Zij bellen aan bij mensen met de mededeling dat het dak dringend reparatie nodig heeft en dat zij dat voor een schappelijke prijs kunnen doen. Vervolgens wordt een rekening gepresenteerd voor werk dat niet gedaan is en dat in de meeste gevallen ook niet nodig was. Een kwalijke zaak, maar strafbaar is het in de meeste gevallen niet. Ook is er wel eens een hennepkwekerij in de wijk ontmanteld. De gemeente heeft nu en dan een schuurtje laten afbreken dat zonder vergunning was gebouwd. De Belastingdienst heeft wel eens naheffingen opgelegd. Maar de acties van politie, gemeente en Belastingdienst lijken druppels op een gloeiende plaat. In de wijk blijft men toch vooral zijn eigen gang gaan. Mensen hebben meerdere dure auto's op hun naam staan.

In bedrijfsruimtes vinden 's nachts onduidelijke activiteiten plaats. Voortdurend worden er regels overtreden. Het is moeilijk tot concrete verdenkingen te komen. Sommige bewoners en ook bewoners van andere wijken ergeren zich eraan dat alles lijkt te kunnen. Totdat een wijkagent er schoon genoeg van heeft. De politie neemt contact op met het RIEC. Gemeente, Belastingdienst, politie richten met steun van het RIEC een projectgroep op. Samen gaan ze het gebied aanpakken. Allereerst worden de paar honderd woningen en bedrijven in de wijk in kaart gebracht. Er komen enige tientallen naar voren waar mogelijk iets niet in de haak is. Sommige adressen vergen een diepte-onderzoek.

Zichtbaar in de wijk aanwezig zijn en zorgen dat men zich aan de regelgeving houdt. Dat zijn de belangrijkste doelstellingen van het project. Daarom wordt een actiedag gepland: een dag waarop de overheid duidelijk zichtbaar in de wijk aanwezig zal zijn en in het oog springende misstanden aanpakt. De adressen worden in een tabel gezet, met vermelding van bijzonderheden, waaronder het beroep van de bewoner, de aanwezigheid van schulden en opvallende zaken zoals het bezit van een dure auto. De partners stellen verscheidene indicatoren vast, onder meer signalen dat er fraude met uitkeringen of toeslagen wordt gepleegd, of iemand een centraal figuur in de wijk is, of er illegale bouwwerken zijn, of iemand een zogenoemde 'windhapper' is, dat wil zeggen iemand die van de lucht lijkt te leven, of er een melding ongebruikelijke transactie heeft plaatsgevonden. Uiteindelijk valt de keuze op zes adressen waarmee wat alle partners betreft wat aan de hand is. Hierbij gaat het vooral om adressen waar een positief resultaat van de actie verwacht wordt. Daarbij is ook gekeken naar de bewoners van de adressen: in het algemeen figuren met aanzien in de wijk. Optreden tegen deze personen zal de impact van de actie in de wijk vergroten, zo verwachten de partners. Dat doet recht aan het doel om zichtbaar in de wijk te opereren. Los van het RIEC-project speelt er nog wat anders in de wijk. Er loopt een strafrechtelijk onderzoek naar verschillende leden van een familie, die betrokken zouden zijn bij laboratoria waar drugs worden verwerkt. De recherche wil in een aantal panden binnenvallen, maar besluit dat naast het RIEC-project te doen. Wel kiest de politie ervoor de inval op dezelfde dag te doen. Dat versterkt het beoogde effect: zichtbaarheid van een handhavende overheid in de wijk.

Op een koude winterochtend is het zo ver. Om zes uur 's ochtends is de volkswijk in rep en roer. De politie doet een inval in een aantal panden. Bij de recherche-actie worden een paar mensen aangehouden. Nauwelijks is de rust wedergekeerd of er is een nieuwe inval in andere woningen, anderhalf uur later. Dit keer zijn het gemeente, politie en Belastingdienst die binnentreden. Ze onderzoeken vier woningen en twee bedrijven. Onder de vlag van het RIEC-samenwerkingsverband laten zij met deze actie duidelijk zien dat criminele activiteiten niet geduld

worden. Vlakbij de wijk waar de actie plaatsvindt, is een coördinatiecentrum ingericht. Daar bevinden zich ook de projectleider, een communicatiemedewerker, een hulpofficier van justitie, een wijkagent en een medewerker van de Belastingdienst. Andere collega's houden zich op afroep beschikbaar, mocht er meer assistentie nodig zijn. De partners hebben drie teams van ieder vijf tot zes man geformeerd, bestaande uit politiemensen, gemeenteambtenaren en medewerkers van de Belastingdienst. Om extra zichtbaar te zijn treedt de politie in uniform op en dragen de medewerkers van de Belastingdienst felgekleurde hessen. Meestal treedt de fiscus niet zo opvallend op. In de eerste ronde, dus om half acht, controleren de teams twee bedrijfspanden en een woning. Direct daarop controleren de teams in een tweede ronde nog drie panden, alle drie woningen.

De bewoners schrikken ervan. Men is niet gewend dat de overheid zo de wijk intrekt. Er ontstaan samenscholingen op straat. Bewoners steken hun verontwaardiging niet onder stoelen of banken. Voordeuren openbreken in alle vroegte: dat kan écht niet. Bewoners wijzen erop dat het merendeel van hen gewoon aan het werk is, vaak in een eenmanszaak zoals een metaalverwerkingsbedrijf, of als glazenwasser of dakbedekker. De criminelen die in de wijk verblijven zouden juist van buiten de wijk komen en daar een veilig heenkomen zoeken, daar kunnen de bewoners niets aan doen. Van een vrijstaat is geen sprake. Iemand wijst erop dat het juist zo'n gezellige wijk is. Iedereen kent elkaar, er is volop saamhorigheid.

Hoe dan ook: de actie heeft resultaat. Bij een van de bedrijven is beslag gelegd op goederen. Bij drie bewoners zijn auto's in beslag genomen. Iemand is aangehouden wegens bijstandsfraude. Maar vooral is duidelijk dat de overheid ingrijpt als het nodig is. Dat de verschillende overheidsinstanties samen de wijk intrekken, zichtbaar voor iedereen. Dat lukt in wijken als deze eigenlijk alleen door samen op te trekken. Pas als verschillende partners in het RIEC-samenwerkingsverband informatie verzamelen en met elkaar delen, ontstaat een compleet beeld. De partners zijn erg tevreden over het verloop van het project en over de actie. De samenwerking is goed. Als de samenwerkende instanties capaciteit vrijmaken dan kunnen dit soort acties een succesvol vervolg krijgen.

Familie

Vijf broers. Ze groeien met hun ouders en drie zusjes op in een wijk met voornamelijk sociale woningbouw. Ooms en tantes en neven en nichten wonen er ook. Het is een hechte clan. De broers zijn op jonge leeftijd begonnen met het werken in de hennepcultuur, als knipper en droger. Ze beginnen met eenvoudig werk, maar in de jaren die volgen groeien de broers door en gaan zij een grotere rol spelen in het hennepproces.

De politie start vanuit de afdeling Zware Criminaliteit een strafrechtelijk onderzoek in verband met verdenkingen van hennepcultuur, hennephandel en witwassen. De broers vormen de harde kern in de organisatie van hennepcultuur. Ze maken gebruik van diensten en goederen van andere personen. Sommigen zijn bekend bij de politie, anderen niet of nauwelijks. De broers gebruiken ook rechtspersonen om de hennepcultuur te faciliteren. En er is meer aan de hand. Buurtbewoners en medewerkers van de woningcorporatie worden geïntimideerd. De situatie vraagt om een integrale aanpak en wordt daarom in RIEC-verband opgepakt. De partners starten een integrale analyse om de criminele organisatie en het netwerk daaromheen bloot te leggen. Medewerkers van de gemeente, de Belastingdienst en de politie vormen een werkgroep met een voorzitter van het RIEC. Deze regisseert en stuurt op het vormgeven van de analyse en het uiteindelijke interventieadvies. De werkgroep komt in een paar weken vijf keer bij elkaar om informatie uit te wisselen en de optimale aanpak van de situatie rondom de broers te bespreken. Het is een bijzondere en intensieve manier van samenwerken. De onderlinge uitwisseling zorgt ervoor dat de informatiepositie sterk verbetert. Eén plus één is drie, zo ervaren de partners.

Door de informatieuitwisseling tussen de RIEC-partners ontstaat een steeds duidelijker beeld van wat er aan de hand is. De vijf broers, inmiddels in de twintig, hebben een hoge organisatiegraad binnen het henneproces opgebouwd. Ze hebben mensen voor zich werken die via websites panden zoeken die te huur zijn. Ze zoeken in het hele land naar afgelegen panden, zonder directe burens. Die panden worden gehuurd, niet rechtstreeks door de broers, maar via anderen. Daarbij maken de zogenaamde huurders gebruik van valse werkgeversverklaringen. Ook in hun woonomgeving streven de broers naar een machtspositie. Om woningen op strategische plekken te krijgen stellen ze aan buurtbewoners woningruil voor. Soms wordt daar geld voor geboden. Het is een buurt waar de mensen het niet breed hebben. Op zo'n aanbod wordt dan ook wel ingegaan. Maar de broers betalen vervolgens niet. Bij zo'n woningruil komt regelmatig intimidatie voor, niet alleen van bewoners maar ook van medewerkers van de woningcorporatie. Van vrijwillige ruil is eigenlijk geen sprake. De broers oefenen controle uit in de buurt. Als iemand met de wijkagent of consulent van de woningcorporatie praat kan hij daarna rekenen op een bezoekje van een van de broers. Die wil dan weten wat er zo nodig met de politie of woningcorporatie besproken moet worden. De broers houden alles scherp in de gaten. Ze weten precies wat er gebeurt. Komt er iemand van buiten de wijk, dan is die verzekerd van de aandacht van de broers. Wie niet in de wijk thuishoort wordt er weggekeken.

Enkele betrokkenen bij het henneproces hebben een bijstandsuitkering. Daarnaast profiteren ze van toeslagen, zoals de zorg- en de huurtoeslag. Bovendien wordt er natuurlijk flink verdiend aan de hennep. Maar op papier leven ze van een inkomen rond het bestaansminimum. Wel hebben ze scooters en auto's, vaak gehuurd. Uit informatie van de Belastingdienst en de politie blijkt dat hun uitgavenpatroon niet klopt met hun officiële inkomen. Jonge jongens rijden rond in dikke Mercedesen. Ze lopen in dure merkkleding en dragen gouden sieraden. Overdag schijnen ze niet veel uit te voeren. Sommige mensen wonen niet waar ze staan ingeschreven of wonen zonder dat ze ergens staan ingeschreven. Van het grote aantal mensen dat op een of andere manier bij het henneproces betrokken is, selecteren de samenwerkende partners op basis van de verzamelde informatie naast de vijf broers vijf andere mensen om integrale interventies op uit te voeren. Daarnaast betreft het team vijf bedrijven in de aanpak: twee growshops, een café, een uitzendbureau en een autoverhuurbedrijf. Deze bedrijven faciliteren de hennepactiviteiten van de broers. De growshops leveren op grote schaal benodigdheden aan de hennepkwekerijen. Het café fungeert als ontmoetingsplek, waar ook mensen worden geronseld om klusjes voor de broers op te knappen, zoals het knippen van de planten. Onderwereldfiguren zijn er vaste klant. Er wordt illegaal gegokt. Het uitzendbureau is

eigendom van een man met grote schulden. Mensen uit het netwerk van de broers staan er op de loonlijst.

De leden van de RIEC-werkgroep en het onderzoeksteam van politie dat het strafrechtelijk onderzoek draait, stemmen vaak met elkaar af en delen informatie. Hiervan profiteert zowel de integrale analyse als het lopende strafrechtelijke onderzoek. Het RIEC-team rondt de analysefase af met een interventieadvies aan de hand van het barrièremodel. Alles is gericht op structurele oplossingen voor de problemen die de broers veroorzaken. In de interventies gaat de aandacht vooral uit naar het inkomen- en uitgavenpatroon van de broers in combinatie met de ontvangen uitkeringen. De faciliterende rol in het hennepproces van verschillende bedrijven wordt gefrustreerd en de machtspositie in de woonomgeving wordt door de interventies geleidelijk aan ondermijnd. Een gemeenteambtenaar neemt de regie voor de uitvoering op zich, want de gemeente is degene die de meeste interventies gaat uitvoeren. In de uitvoeringsfase komt het team minder vaak bij elkaar. Wel hebben de partners elke zes weken contact en blijven informatie met elkaar uitwisselen.

Samen komen de partners tot verscheidene interventies, van zeer uiteenlopende aard. Zo gaat de gemeente de rechtmatigheid van uitkeringen en de Belastingdienst de rechtmatigheid van toeslagen na. Wat ten onrechte is uitgekeerd wordt teruggevorderd, met boetes. Andere uitkeringsinstanties doen hetzelfde. De vergunningen van de vijf in het onderzoek betrokken bedrijven worden tegen het licht gehouden. Met de eigenaren worden gesprekken aangegaan. Zo wordt een autoverhuurbedrijf gewaarschuwd dat gehuurde auto's mogelijk voor criminele activiteiten worden gebruikt. Dat leidt ertoe dat het bedrijf de broers op de zwarte lijst zet. Ook wordt een gesprek gevoerd met de eigenaar van een website waarop panden te huur hebben gestaan die het netwerk heeft gebruikt voor hennepkwekerijen. De eigenaar van de website wordt gewezen op het risico dat er hennepkwekerijen in panden worden gevestigd. Omdat er aanwijzingen zijn dat een paar minderjarige jongens hetzelfde pad als hun ooms en neven opgaan, wordt er contact gezocht met jeugdzorginstellingen. Jeugdzorg start een zorgtraject voor een paar van deze jongens. De growshops krijgen een integrale controle, naar aanleiding waarvan bestuurlijke handhavingstrajecten worden opgestart. Één woning wordt gesloten. Het strafrechtelijk onderzoek leidt tot vervolging van drie personen. Elk signaal dat de politie uit de wijk krijgt wordt gebruikt voor het versterken van de integrale informatiepositie, zodat het beeld zo compleet mogelijk blijft. De Belastingdienst maakt een analyse van het bestedingspatroon van een aantal personen en gaat aanslagen opleggen, ook voor de met de hennepkwekerijen behaalde winsten. Dat leidt tot tonnen aan aanslagen inkomstenbelasting en omzetbelasting. Door het hele land worden

twaalf hennepkwekerijen ontmanteld. Er is contact met de woningbouwcorporatie om te bespreken hoe onvrijwillige woningruil kan worden voorkomen. De woningbouwcorporatie ontwikkelt een vaste procedure in geval van woningruil. Er loopt een onderzoek om na te gaan of er geldstromen zijn van de broers in Nederland naar een ander land.

Het aanpakken van georganiseerde criminaliteit in een woonwijk vergt vasthoudendheid van alle partners. Juist de verwevenheid van de boven- en onderwereld maakt het zo lastig. Door structureel integraal samen te werken heeft de overheid een betere informatiepositie en een grotere slagkracht. Ook in de uitvoeringsfase houden de partners contact. Zij bewaken de voortgang van de interventies, toetsen het beoogde effect en stellen de aanpak zo nodig bij. Dit levert betere en meer structurele resultaten op. In dit geval werkt het goed om de interventies niet te beperken tot de gebruikelijke partners in de veiligheidsketen, maar die ook te richten op bonafide bedrijven die de criminele activiteiten faciliteren zonder dat te weten en te willen. In de wijk, op straat, treden politie en gemeente op met beleid. Enerzijds helpt het om zichtbaar te zijn, om een extra rondje te rijden met een in beslag genomen auto. Zo laat je zien dat je dit soort zaken aanpakt. De andere kant van de medaille is dat zichtbaarheid soms averechts werkt: zo kunnen hangjongeren zich nog provocerder gedragen tegenover politiemensen en toezichthouders. Zorgvuldig opereren is vereist voor deze langlopende problematiek. De samenwerkende partners zijn zich ervan bewust dat het zaak is ook op langere termijn de vinger aan de pols te houden en adequaat te reageren op nieuwe signalen.

Onverklaarbare luxe

Een riant vrijstaand huis in een dorp. Het heeft kogelvrij glas, een gepantserde voordeur en bewegingssensoren op de oprit. Ook camerabewaking ontbreekt niet. Twee luxe auto's voor de deur. Veel bezoek, onder meer van mensen met auto's met buitenlandse kentekens. Niet alleen overdag, maar vaak ook 's avonds laat of 's nachts. Dat valt op in de buurt. De eigenaar trekt er zelf wel eens 's nachts op uit. Kennelijk spreekt hij dan ergens af. Mensen zien hem soms op een bankje zitten praten, op een afgelegen plek. De bewoners, man, vrouw en een zoon, hebben een levensstijl als God in Frankrijk. Ze dragen dure merkkleding en winkelen veel. Waar zouden ze dat allemaal van doen? Ze lijken niet te werken. Waarom hebben ze zoveel beveiliging nodig? Buurtgenoten vinden het vreemd.

Ook gemeente en politie, aan wie de buurtbewoners hun onrust uiten, vinden het vreemd. In het lokale informatieoverleg van gemeente, politie, Openbaar Ministerie, Belastingdienst en RIEC komt aan de orde dat er mogelijk sprake is van onverklaarbaar vermogen en onrechtmatige bewoning. De partners besluiten na te gaan wat ieder van hen aan informatie over het gezin en het pand heeft. Dat is genoeg om er een RIEC-casus van te maken. Een aantal doelstellingen wordt geformuleerd. Ten eerste wil men zicht krijgen op het onverklaarbare vermogen en dat - voor zover het onrechtmatig verkregen is - ontnemen. Verder willen de partners het echtpaar zo mogelijk publiekelijk aanpakken, zodat de status van onaantastbaarheid wordt doorbroken. Onder het RIEC-convenant wisselen de partners informatie uit en vergaren nieuwe informatie. Er zijn veel geruchten die wijzen in de richting van witwassen, drugs en andere zware criminaliteit, maar keiharde feiten ontbreken. De man komt in vele mutaties voor, maar is zelf nooit als onderzoeksobject aangemerkt. Is zijn betrokkenheid niet genoeg

geweest of slaagt hij er steeds in om onder de radar te blijven? Hij komt wel in verscheidene rechercheonderzoeken naar zware criminaliteit voor. Het gaat om delicten als georganiseerde hennepcultuur, witwassen in de vastgoedwereld en productie van synthetische drugs. De man blijkt officieel in Spanje te wonen. Zijn vrouw is wel op het adres ingeschreven. Zij heeft volgens gegevens van de Kamer van Koophandel een kapsalon. Aan de Belastingdienst geeft zij een zeer lage gemiddelde omzet per jaar op. De man heeft een bedrijf in bouwmaterialen, een eenmanszaak, met een omzet die niet onwaarschijnlijk is, maar die de luxe waarin het gezin leeft niet mogelijk maakt. Verder is er geen inkomen, tenminste niet op papier. In Spanje heeft de man geen bezittingen: geen huis en geen bedrijf. De vrouw betaalt, volgens haar belastingaangiftes, de hypotheekrente. Die trekt ze af van de winst uit haar kapsalon. De hypotheekrente is hoger dan de behaalde winst, zodat zij een negatief inkomen overhoudt. Ze heeft dan ook recht op toeslagen, zoals een zorgtoeslag.

Als de man een paar jaar eerder de woning koopt, althans de woning die dan op het perceel staat, heeft hij zijn vorige huis nog niet verkocht. Daarop rust nog een paar ton hypotheekschuld. Voor de aankoop van het nieuwe huis leent hij nog eens een paar ton. Maar dan is hij er nog niet, want hij laat het bestaande huis afbreken en een compleet nieuw huis neerzetten. Kosten: nog eens de waarde van het gekochte huis, zo blijkt uit de aanvraag van de bouwvergunning. Dat de bouwkosten zo hoog zijn komt mede door de beveiligingsmaatregelen. Als het klaar is laat de man achter het huis een garage bouwen. Al met al komen de kosten van het nieuwe huis in de buurt van een miljoen, terwijl de hypotheek op het pand minder dan de helft van dat bedrag is. Dat levert een fors financieringsgat op. Uit de aangifte inkomstenbelasting noch uit andere stukken blijkt waar dat geld vandaan komt. Hoe de man erin is geslaagd toch een flinke hypotheek van de bank te krijgen, wordt verklaarbaar bij bestudering van de omzetcijfers van zijn bedrijf in bouwmaterialen. De omzet stijgt in de jaren vlak voor de aankoop van de woning ineens naar meer dan het dubbele van wat jarenlang gebruikelijk was. Na de aankoop van het huis en de bouw van het nieuwe huis keldert de omzet weer. Op papier.

Een van de zaken waarop het onderzoek zich richt is het gebruik van paspoort en rijbewijs. De man vraagt in Nederland een nieuw paspoort aan. Als woonadres geeft hij zijn Spaanse adres op. Als hij een maand later een nieuw rijbewijs nodig heeft, geeft hij op dat hij geen vaste woon- of verblijfplaats heeft. Nederlanders die in een ander land binnen de Europese Unie wonen, zoals Spanje, kunnen hun rijbewijs niet in Nederland vernieuwen. Ze moeten dat doen in het land waar ze wonen. Wie geen vaste woon- of verblijfplaats heeft, kan zich wenden tot de gemeente waar hij het laatst ingeschreven stond. Van die mogelijkheid maakt

de man gebruik. Hij vult het formulier in dat specifiek bestemd is voor mensen zonder vaste woon- of verblijfplaats.

De partners besluiten een inval in de woning te doen. Het afpakteam bestaat uit medewerkers van politie, Openbaar Ministerie en Belastingdienst. Tientallen mensen verzamelen zich 's ochtends in alle vroegte op het politiebureau. Het is bekend dat het huis zwaar beveiligd is. Besloten is om allereerst gewoon aan te bellen. De spanning is groot. Wordt er open gedaan of niet? De man blijkt thuis, net als zijn vrouw en hun zoon. Op het eerste aanbellen doet de man de deur open. Enigszins tot verbazing van de teamleden lijkt hij opgelucht te zijn dat het afpakteam voor de deur staat. Gelukkig is het niet nodig om geweld te gebruiken. De man en de vrouw worden aangehouden op verdenking van witwassen. De politie zorgt dat de zoon van het paar wordt ondergebracht bij familie. Er gaat een melding naar Jeugdzorg. Bij het doorzoeken van de woning wordt al snel een aantal vuurwapens gevonden, waaronder een schietpen: een balpen waarmee een kogel kan worden afgevuurd. Verder ligt er munitie, een stroomstootwapen, boksbeugels, een kogelvrij vest, geldtelmachines en enkele jammers, verboden stoorzenders. De inrichting van de woning is zeer luxueus. Er is een overdaad aan audiovisuele apparatuur voorhanden. Verder zijn er telefoons, laptops, en andere elektronica, alles state of the art. In een kluis ligt een vermogen aan contant geld. Ook liggen er kostbare sieraden. Er staan twee luxe auto's. De teamleden stuiten in de garage op plastic tassen vol xtc-pillen. Met het inventariseren en taxeren van al deze zaken is het team, samen met erkende waardetaxateurs, een groot deel van de dag bezig. De goederen worden in beslag genomen, met delen van de administratie van het echtpaar. Het team treft veel meer aan dan van tevoren verwacht werd. Nadat de politie haar bevindingen heeft gerapporteerd aan de burgemeester besluit deze de woning te sluiten, vanwege de aanwezigheid van de enorme hoeveelheid verdovende middelen. Als naar voren komt dat de man de afgelopen jaren niet in Spanje maar in Nederland heeft gewoond, besluit de gemeente tot ambtshalve inschrijving, tot ongenoegen van de man. De Rijksdienst voor het Wegverkeer (RDW) verklaart zijn rijbewijs ongeldig, omdat hij ten onrechte heeft vermeld dat hij geen vaste woon- of verblijfplaats had. De RDW is daartoe bevoegd nu de man onjuiste gegevens heeft verstrekt. Een mooi voorbeeld van een interventie waar het RIEC formeel niet bij nodig is; het is een eigen bevoegdheid van de RDW.

Dankzij het RIEC-onderzoek komt naar boven dat de man onjuiste gegevens heeft verstrekt. De politie maakt proces-verbaal op ter zake van witwassen, overtreding van de Wet wapens en munitie, de Opiumwet en valsheid in geschrift. Dat laatste niet alleen vanwege de rijbewijsaanvraag maar ook omdat hij loonbelasting-verklaringen onjuist heeft ingevuld. Het witwasonderzoek behelst een bedrag

van meer dan een miljoen euro. Het Openbaar Ministerie stelt strafvervolgning in. De Belastingdienst berekent aan de hand van een kasopstelling wat de afgelopen jaren het inkomen van de man moet zijn geweest. Op basis daarvan legt de Belastingdienst hem over de afgelopen vijf jaren navorderingsaanslagen op van in totaal een half miljoen euro. De bank beëindigt de hypothecaire lening van de man.

De doelen die de RIEC-partners zich aan het begin van het onderzoek hebben gesteld, zijn grotendeels bereikt. Op het onverklaarbare vermogen is nu zicht. De ontnemingsvordering van het wederrechtelijke verkregen voordeel loopt. De man is waar mogelijk publiekelijk aangepakt en zijn status als onaantastbare is doorbroken. Tijdens een evaluatie van het optreden stellen de partners vast dat de integrale aanpak de informatiepositie van ieder overheidsorgaan afzonderlijk heeft versterkt, en dat het gezamenlijke optreden ervoor heeft gezorgd dat er sneller is doorgepakt.

Een georganiseerde overheid tegen georganiseerde criminaliteit

Om het belang van de integrale overheidsaanpak van georganiseerde criminaliteit te onderstrepen, zijn in dit boek verhalen over deze aanpak gebundeld. De verhalen raken verschillende thema's, waaronder georganiseerde hennepcultuur, Outlaw Motorcycle Gangs, misbruik binnen de vastgoedsector en ondermijnende activiteiten op recreatieparken. Partners zoals politie, Openbaar Ministerie, Belastingdienst en lokaal bestuur slaan in RIEC/LIEC-verband de handen ineen en zetten vanuit een gemeenschappelijke informatiepositie al hun middelen in om ondermijning te bestrijden en te voorkomen. Dit boek geeft een impressie van de kracht van deze aanpak.

